

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

Türkçe

تركي

مَا لَا يَسَعُ الْمُسْلِمَ جَهْلُهُ

MÜSLÜMANIN KESİN OLARAK BİLMESİ GEREKEN KONULAR

Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'deki Dini İşler
Başkanlığına Bağlı İlmi Heyet

مَا لَا يَسَعُ الْمُسْلِمَ جَهْلُهُ

MÜSLÜMANIN KESİN OLARAK BİLMESİ GEREKEN KONULAR

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرئاسة الشُّؤْنِ الدِّينِيِّ بِالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebvî'deki Dini İşler
Başkanlığına Bağlı İlmi Heyet

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

MÜSLÜMANIN KESİN OLARAK BİLMESİ GEREKEN KONULAR

Önsöz

Hamd; âlemlerin Rabbi olan Allah'a, salat ve selam ise âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, ailesinin, ashabının, onun sünnetine uyan ve kıyamet gününe kadar onun hidayetiyle hidayet bulanların üzerine olsun. Bundan sonra:

İşte bu kısa risale, Müslümanın iman, ibadet ve muâmelât ile ilgili konularda en çok ihtiyaç duyduğu hususları kapsamaktadır. Bu eseri, Haremeyn-i Şerifeyn'i (Mekke ve Medine'yi) ziyaret eden erkek ve kadın ziyaretçilerimiz için derledik; böylece dinleriyle ilgili konularda bilgi ve basiret sahibi olabilsinler. Kerem sahibi, cömert olan Yüce Allah'tan bu eseri faydalı, rızasını kazanmak için ihlasla yapılan salih bir amel kılmasını niyaz ederiz. Şüphesiz ki O, dua edilip istenenlerin en hayırlısı ve en cömert olanıdır.

Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'deki Dini İşler Başkanlığı'na Bağlı İlmi Heyet

Bismillâhirrahmânirrahîm

Birinci Bölüm:

Akide ile ilgilidir

Birinci Konu: İslam'ın Anlamı ve Şartları:

İslam: Allah'a tevhit ile teslim olmak, O'nun emirlerini yerine getirmek, şirkten ve müşriklerden beri olmaktır.

İslam'ın şartları beştir:

Birinci şart: Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik etmek.

İkinci şart: Namazı dosdoğru kılmak.

Üçüncü şart: Zekât vermek.

Dördüncü şart: Ramazan orucunu tutmak.

Beşinci şart: Yolculuğuna gücü yetenlerin Kâbe'yi haccetmesidir.

Tevhidin Önemi:

Bil ki; Allah -Azze ve Celle-, kullarını, kendisine ibadet edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaları için yaratmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (٥٦)

(Ben cinleri de insanları da ancak bana ibadet etsinler, diye yarattım56). [Zâriyât Suresi: 56. Ayet] Bu ibadetin ne olduğu ancak ilimle bilinebilir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ﴾ (١٩)

(Öyleyse bil ki, Allah'tan başka (hak) ilah yoktur. Hem kendinin hem de Mü'min erkeklerin ve Mü'min kadınların günahlarının bağışlanmasını dile! Allah; sizin gezip dolaştığınız yeri de, duracağınız yeri de bilir19). [Muhammed Suresi: 19] Allah Teâlâ söz ve amelden önce ilim ile başlamıştır. Bir Müslümanın öğrenmesi gereken en önemli şey, Allah -Azze ve Celle-'nin (tevhid edilmesi) birlenmesidir. Çünkü o dinin aslı ve temelidir. Din, tevhit olmadan var olamaz ve bu, bir Müslümanın ilk ve son görevidir. Tevhit, her Müslümanın bilmesi ve uygulaması gereken İslam'ın ilk şartıdır. İslam'ın şartları beştir. Abdullah b. Ömer -radiyallahu anhumâ-'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle buyururken işittim:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ».

«İslam dini beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın kulu ve rasûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek ve ramazan orucunu tutmak»¹.

Bir Müslüman tevhidin manasını öğrenmelidir. Bu da ibadette Allah'ı birlemektir. Allah'a ibadette hiç kimseyi ortak koşmamalıdır. İster Allah'a yakın bir melek, isterse de gönderilmiş bir nebi olsun fark etmez.

«Lâ ilâhe illallah'a şahitlik etmenin manası»:

Kulun, Allah -Azze ve Celle-'den başka hak ilah olmadığını kesin ve yakinî bir imanla kabul etmesi gerekir. Kul yalnızca Allah'a kulluk eder ve dua, korku, ümit, tevekkül ve diğer her türlü ibadeti Allah Subhânehû ve Teâlâ'ya has kılar.

Şehadet yalnızca iki şart aracılığıyla gerçekleşir:

Birincisi: Allah'ın dışında ortak koşulan varlık,

¹ Buhâri (8) rivayet etmiştir.

ilah ve tâğutların ilahlığını ve onlara ibadet etmeyi inkâr etmek.

İkincisi: Allah'ın ilahlığının tasdiki ve gerçek anlamda ibadetin O'ndan gayrisına değil, yalnızca Allah'a yapmak. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

(Andolsun biz, her ümmete, “Allah’a ibadet edin ve tağuttan kaçın.” diye peygamber gönderdik.) [Nahl Suresi: 36. Ayet].

Lâ ilâhe illallâh (Allah'tan başka hak ilah yoktur) ifadesinin şartları ise şunlardır:

Birincisi: Cehaleti ortadan kaldıran ilim.

İkincisi: Şüpheyi ortadan kaldıran kesin iman.

Üçüncüsü: Şirki ortadan kaldıran ihlas.

Dördüncüsü: Yalanı ortadan kaldıran doğruluk.

Beşincisi: Nefreti ortadan kaldıran sevgi.

Altıncısı: Terk etmeyi ortadan kaldıran inkiyâd (itaat, bağlılık).

Yedincisi: Reddi ortadan kaldıran kabul.

Sekizinci: Allah Teâlâ'dan başka ibadet edilenleri

inkâr.

Uyulması gereken bu şartlar şu iki beyitte toplanmıştır:

İlim, yakın, ihlas ve sıdk *** sevgi ile birlikte, teslimiyet ve onları kabullenme.

Bunlardan sekizincisi, *** Allah'tan başka batıl olan ilah edinilen şeyleri inkâr etmendir.

Şehadeti gerçekleştirmek, tek olan ve ortağı olmayan Allah -Teâlâ-'ya ibadet etmek ve Allah'a ihlasla ibadet etmekle olur. Kul, Allah'tan başkasına dua etmez, Allah'tan başkasına tevekkül etmez, Allah'tan başkasından bir şey istemez, Allah'tan gayrısı için namaz kılmaz, Allah -Subhânehû ve Teâlâ-'dan başkası adına kurban kesmez.

Bazı insanların yaptığı gibi, kabirleri tavaf etmek, kabirlerde yatanlardan yardım istemek ve Allah dışındaki varlıklara dua etmek ibadette şirk koşmak anlamına gelir. Buna karşı dikkatli olmalı ve uyarılarda bulunmalıyız. Çünkü bu, müşriklerin Allah Teâlâ'yı bırakıp putlara, taşlara, ağaçlara tapınmalarına benzer. O, uyarmak ve yasaklamak için kitapların indirildiği ve elçilerin gönderildiği şirkin ta kendisidir.

Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın Rasûlü olduğuna

şahitlik etmenin manası:

Emrettiği şeylerde Peygamber Efendimiz'e itaat etmek, verdiği haberlerde onu tasdik etmek, Peygamber Efendimiz'in yasakladığı ve yapılmasını engellediği şeylerden sakınmak, Allah Teâlâ'ya, Peygamberi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in meşru kıldığı şekilde ibadet etmektir. Bir Müslüman, Muhammed bin Abdullah El-Kureşî El-Hâşimî'nin, Allah -Azze ve Celle-'nin cinlerden ve insanlardan olan bütün yaratılmışlara gönderdiği rasûlü olduğunu kabul eder. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللّٰهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا...﴾

(De ki: Ey İnsanlar! Şüphesiz ben, hepimize gönderilen Allah'ın rasûlüyüm...) [A'râf Suresi: 158. Ayet]

Allah, onu, dinini yayması ve insanlara yol göstermesi için göndermiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا

يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾﴾

(Biz, seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların

çoğu bunu bilmezler28). [Sebe' Suresi: 28] Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾﴾

((Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik107). [Enbiyâ Suresi: 107]

Bu şahitlik: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ilahlık vasfının olmadığını, kâinat üzerinde hakimiyeti olmadığını ve kendisine ibadet edilmeyi hak etmediğini içerir. Bilakis o, -sallallahu aleyhi ve sellem- kendisine ibadet edilmeyen bir kul ve söyledikleri yalanlanmayan bir elçidir. Allah'ın dilemesi dışında ne kendisine, ne de başkalarına fayda veya zarar verecek hiçbir şeye sahip değildir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنِّي أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ...﴾

(De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım.) [En'âm Suresi: 50]

İkinci Konu: İmanın Anlamı ve Rükünleri:

İman: Kalple ikrar, dil ile söylemek, kalp ve uzuvlarla ameldir. İtaatler ile artar, günahlar ile azalır.

İman, ibadetlerin sıhhati ve kabulü için şarttır. Aynı şekilde şirk ve küfür de her türlü itaati boşa çıkarır. Allah, abdestsiz namazı kabul etmediği gibi, imansız ibadeti de kabul etmez. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا﴾ (١٢٤)

(Mü'min olarak kim bir salih amel işlerse erkek olsun, kadın olsun işte bunlar Cennet'e girecekler ve bir hurma çekirdeğinin üzerindeki çukur kadar bile haksızlık görmeyeceklerdir124). {Nisâ Suresi: 124. Ayet}

Şirkin ameli yok ettiğini haber vermiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (٦٥)

(Andolsun, sana ve senden önceki

peygamberlere şöyle vahyedildi: “Eğer şirk koşarsan, yaptıkların boşa gider ve elbette hüsrana uğrayanlardan olursun65.” [Zümer Suresi: 65. Ayet]

İmanın rükünleri (esasları) altıdır: Allah’a, meleklerine, kitaplarına, rasûllerine, ahiret gününe, hayrı ve şerri ile kadere imandır.

1) Allah Teâlâ'ya iman üç şeyi kapsamaktadır:

1) O'nun Rubûbiyetine İman Etmek:

Yaratma, rızık verme, hayat verme ve öldürme gibi fiillerinde Allah Teâlâ-'nın birlenmesi anlamına gelir. Allah'tan başka yaratıcı, Allah'tan başka rızık veren, Allah'tan başka hayat veren, Allah'tan başka öldürecek yoktur. Allah -Subhânehû ve Teâlâ-'dan başka kâinatı yöneten yoktur.

Allah Teâlâ'nın rubûbiyetini inkâr eden bir kimse bilinmemektedir. Ancak kibirli, söylediklerine itikat etmeyen kimse bundan müstesnadır. Tıpkı Firavun'un kavmine söylediği gibi:

﴿...أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾

(Sizin en yüce rabbiniz benim) [Nâziât Suresi:

24] Ancak bu söz inanarak söylenmiş bir söz değildir. Allah Teâlâ, Mûsâ -aleyhisselam-'ın şöyle söylediğini haber vermiştir:

﴿قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَافِرَعُونُ مَثْبُورًا ۝١٢﴾

Musa da ona: “İyi biliyorsun ki, bunları ancak göklerin ve yerin Rabbi apaçık deliller olarak indirmiştir. Ben de kesinlikle senin helak olacağını görüyorum ey Firavun!102” dedi. [İsrâ Suresi: 102] Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا...﴾

(Kendileri de bunların hak olduklarını kesin olarak bildikleri halde inkâr ettiler.) [Neml Suresi: 14]

Bütün yaratılmışların mutlaka bir yaratıcısı vardır. Bu yaratılanlar kendi kendini yoktan var edemez. Çünkü bir şey kendi kendini yaratamaz ve tesadüfen de yoktan var olamaz. Çünkü sonradan olan her şeyin mutlaka onu yoktan var edeni olmalıdır. Mahlukatın bu harika sistem içindeki varlığı ve düzenli uyumu, O'nun varlığının tesadüf olmadığı anlamına gelir. O halde mahlukatın bir yaratıcısı olmalıdır ve O da, âlemlerin Rabbi olan

Allah'tır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾﴾

(Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırılar?35

Yoksa, gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Onlar kesin olarak inanmıyorlar36). [Tûr Suresi: 35-36]

Müşrikler, ulûhiyetinde O'na şirk koşmakla beraber Allah Teâlâ'nın rubûbiyetini kabul ediyorlardı. Fakat bu onları İslam'a sokmadı. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- onlarla savaştı, kanlarını ve mallarını helal saydı. Çünkü onlar ibadette Allah'a şirk koştular. Allah ile birlikte putlara, taşlara, meleklerle ve diğer şeylere ibadet ettiler.

2- O'nun İlahlığına İman Etmek:

O'nun tek gerçek ilah olduğuna ve ortağı bulunmadığına inanmaktır. (İlah), (me'lûh) anlamına gelen, yani sevgiden, saygıdan ve boyun eğilerek kendisine ibadet edilen mabut demektir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَالْهُكْمُ لِلَّهِ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝﴾

(Sizin ilahınız tek bir ilahdır. Ondan bir başka hak ilah yoktur. O, Rahmân ve Rahîm olandır163.) {Bakara Suresi: 163. Ayet}

Kim Allah ile beraber başka bir ilah edinir ve Allah yerine ilah edindiğine ibadet ederse, Allah'tan gayrısının ilahlığı batıldır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ۝﴾

(İşte bu böyledir. Çünkü hak olan ancak Allah'tır. Ondan başka taptıkları ise bizatihi batıldır. Allah; üstündür/yüksektedir, büyüktür62). [Hac Suresi: 62]

Bu nedenle -Allah'ın selamı üzerlerine olsun- Nuh'tan Muhammed'e -sallallahu aleyhi ve sellem- 'e kadar bütün rasuller kavimlerini Allah'ı birlemeye ve ibadeti yalnızca O'na has kılmaya ve Allah'tan başka hiç kimseye ibadet etmemeye çağırılmışlardır. Allah Teâlâ, müşriklerin, Allah - Subhânehû ve Teâlâ- ile birlikte taptıkları ilahlar edinmelerini, onlardan destek ve yardım istemelerini iki aklî delille geçersiz kılmıştır:

Birincisi: Bu (batıl) ilahlarda ilahlık

vasıflarından hiçbir şey yoktur; çünkü onlar yaratılmışlardır, kendileri yaratamazlar, kendilerine ibadet edenlere fayda sağlayamazlar, başlarına gelecek zararı da engelleyemezler. Kendi hayatlarının, ölümlerinin veya dirilişlerinin sahibi de değildirler. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾﴾

(O'nun dışında hiçbir şey yaratamayan, kendileri yaratılmış olan, kendileri için bir zarar ya da fayda sağlamaya da sahip olmayan, öldürmeye, hayat vermeye ve yeniden diriltmeye gücü yetmeyen ilahlar edindiler3). [Furkân Suresi: 3]

İkincisi: Bu müşrikler, Allah Teâlâ'nın tek olarak yaratıcı ve hükümdar olduğunu, O'ndan başka hiçbir varlığın bu özellikte olmadığını kabul etmişlerdir. Bu onların, Allah'ı rubûbiyette birledikleri gibi ulûhiyette de bir saymalarını gerekli kılmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ
لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ

عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

(De ki: "Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım), yeryüzü ve onda bulunanlar kime aittir?"84

"Allah'ındır." diyecekler. "Öyle ise siz hiç düşünüp öğüt almaz mısınız?" de.85

"Yedi göğün Rabbi ve yüce arşın Rabbi kimdir?" de!86

"Allah'ındır." diyecekler. (Onlara:) Hâlâ düşünüp öğüt almaz mısınız? de!87

Kimdir, her şeyin mülkiyetini elinde bulunduran? Kimdir, himaye eder ve kendisine karşı kimse himaye edilemez olan? Eğer biliyorsanız söyleyin, de!88

"Allah'ındır." diyecekler. "Öyle ise nasıl aldanıyorsunuz?" de.89) [Mü'minûn Suresi: 84-89] Rubûbiyet tevhidini kabul ettikleri zaman, yalnızca Allah Subhânehû ve Teâlâ'ya ibadet etmekle ve O'na ibadette hiç kimseyi ortak koşmamakla yükümlüdürler.

3- İsimlerine ve Sıfatlarına İman Etmek:

Allah'ın kitabında zatı için tasdik ettiği şeyleri kabul etmek, ya da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve

sellem-'in sünnetinde O'nun için ikrar ettiği isim ve sıfatları Allah Teâlâ'ya yaraşır bir şekilde tahrif etmeden ve ta'til (anlamını boşa çıkarmadan), keyfiyetini belirtmeden ve başka bir varlığa benzetmeden ispat ederiz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾﴾

(En güzel isimler Allah'ındır. O halde O'na bunlarla dua edin. O'nun isimlerinde eğriliğe sapanları terk edin. Onlar yapmakta olduklarının cezasını görecektirler180). [A'râf Suresi: 180] Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

(O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.) [Şûrâ Suresi: 11]

Şirkin kısımları üçtür:

1- Büyük şirk.

2- Küçük Şirk.

3- Gizli Şirk.

1- Büyük Şirk:

Bunun kriteri: Allah'a has olan hususları

Allah'tan gayrısında da var olduğuna inanıp Allah ile eşit görmek. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿إِذْ نُسَوِّكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

(Çünkü sizi, alemlerin Rabbi ile bir tutuyorduk). [Şu'arâ Suresi: 98]

Bu şirk şunları içerir: Allah Teâlâ'dan başkasına ibadet etmek, veya dua, yardım isteme, adak, kurban kesme ve diğer ibadetlerin bazısını Allah Subhânehû ve Teâlâ'dan başkası adına yapmayı içerir.

Ya da: Allah -Azze ve Celle-'nin haram kıldığını helal saymayı veya helal kıldığını haram saymayı veyahut da Allah -Azze ve Celle-'nin farz kıldığını yok saymayı içerir. Mesela zina, içki, anne-babaya itaatsizlik, faiz ve benzeri gibi dinde haram olduğu bilinen şeyleri helal görmek buna bir örnektir.

Allah -Azze ve Celle-'nin güzel ve temiz olan şeylerden helal kıldıklarını haram saymak, ya da Allah -Azze ve Celle-'nin farz kıldığını yok saymak; Namazın farz olmadığına, orucun farz olmadığına veya zekâtın farz olmadığına inanmak gibi.

Büyük şirk, amellerin hepsini boşa çıkarır ve bu şirki işleyerek ölen kimsenin Cehennem'de ebedi kalmasını gerekli kılar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

(Eğer onlar Allah'a şirk koşsalardı, yapmış oldukları ameller boşa giderdi.) [En'âm Suresi: 88]

Kim büyük şirk işleyerek ölürse; Allah onu affetmez ve Cennet ona haram kılınır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...﴾

(Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalan (günah)ları ise dilediği kimseler için bağışlar.) {Nisâ Suresi: 48. Ayet} Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ...﴾

(Kim Allah'a ortak koşarsa şüphesiz Allah ona Cennet'i haram kılmıştır ve onun barınağı Cehennem'dir...) [Mâide Suresi: 72]

2- Küçük Şirk:

Naslarda şirk olduğu sabit olmuş ancak büyük şirk mertebesine ulaşmadığı için buna küçük şirk denmektedir. Örnek olarak Allah'tan başkası adına yemin etmek; Kâbe'ye, peygamberlere yemin etmek, emanete, falancanın hayatı gibi şeyler

üzerine yemin etmek bu kabildendir. Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ».

«Kim Allah'tan başkası adına yemin ederse kâfir ya da müşrik olur¹.»

Sahibinin kalbinde bulunma durumuna göre büyük şirk de olabilir. Peygamber veya şeyh adına yemin eden kimsenin kalbinde yemin ettiği kişinin Allah gibi olduğuna ya da Allah'a değil de ona dua/ibadet edileceğine veya kâinatta tasarrufta bulunduğuna dair inanç varsa bu büyük şirktir. Fakat Allah'tan başkası adına yemin eden kimsenin niyeti bu değilse, o buna alıştığı için, kalbinde (Allah'tan gayrisi adına yemin etme) niyeti olmaksızın sadece diliyle söylüyorsa bu küçük şirktir. Bu durum bazı bölgelerde sıklıkla yaşanmaktadır. Dolayısıyla tevhit inancının muhafaza edilmesi ve korunması için bu konuya dikkat etmek ve buna karşı uyarıda bulunmak gerekir.

3- Gizli Şirk:

Kalpte bulunan riyâ neticesinde olur; insanlar

¹ İmam Ahmed, Müsned'inde (6072) ve Tirmizî, (1535) rivayet etmiştir ve hasen hadistir demiştir.

kendisini görsün diye namaz kılan, Kur'an okuyan, kendisini övsünler diye Allah'ı zikreden veya başkaları onu övsün diye sadaka veren kimsenin durumu böyledir. Şirkin bu çeşidinde içinde riyâ bulunan amel boşa çıkar. Ancak Allah Teâlâ'ya ihlas ile yaptığı diğer amelleri geçerlidir.

Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«الشِّرْكُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلَةِ السَّودَاءِ عَلَى الصَّفَاةِ السَّودَاءِ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ، وَكَفَّارَتُهُ أَنْ يَقُولَ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ».

«Bu ümmette şirk, karanlık bir gecede siyah taş üzerinde karıncanın yürümesinden daha gizlidir. Onun kefareti şudur: Allah'ım! Bildiğim şeyi sana ortak koştuktan sana sığınırım, bilmediğim günahım için de senden mağfiret dilerim¹.»

Küfrün Çeşitleri:

Birinci Çeşidi: Büyük Küfür:

Bu, Cehennem'de ebediyen kalmaya yol açar ve beş çeşidi vardır:

¹ Buhârî el-Edebü'l-Müfred'de (716), İmam Ahmed el-Müsned'de (19606), Ziyâ' el-Makdisî el-Ehâdisü'l-Muhtâra isimli eserinde (1/150) rivayet etmiştir. Elbânî "Sahîhü'l-Câmi' es-Sagîr" (3731) kitabında sahih olduğunu söylemiştir.

1- (Küfrü't-Tekzîb) Yalanlama Küfrü:

Rasûllerin yalan söylediği inancıdır. Bu kâfirler arasında az görülen bir durumdur; çünkü Allah - Azze ve Celle-, rasûllerini apaçık delillerle desteklemiştir. Fakat bu inkârcıların durumu Allah'ın onları tarif ettiği gibidir:

﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا...﴾

(Kendileri de bunların hak olduklarını kesin olarak bildikleri halde inkâr ettiler.) [Nahl Suresi: 14]

2- (Kufu'l-İbâ ve'l-İstikbar) Yüz Çevirme ve Kibir Küfrü:

Bu, şeytanın küfrü gibidir. Çünkü o, Allah'ın emrini yalanlamamış ve inkâr etmemiş, aksine saygısızca ve kibirlenerek karşı gelmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ

وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥﴾﴾

(Meleklerle: Adem'e secde edin, demiştik de onlar da hemen secde edivermişlerdi. Sadece İblis kaçınmış, büyüklenmiş ve kâfirlerden olmuştu34). {Bakara Suresi: 34. Ayet.}

3- (Küfrü'l-İ'râd) Yüz Çevirme Küfrü:

Bu, kulaklarını ve kalbini hakka uymaktan uzaklaştırıp, ona aldırış etmemesi ve onu önemsememesi anlamına gelmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ

مُنْتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾﴾

(Kendisine Rabbinin ayetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Şüphesiz ki biz, günahkârlardan intikam alıcıyız22). [Secde Suresi: 22]

Kısmi yüz çevirmeye gelince; bu küfür değil günahıdır. Oruç, hac ve benzeri gibi dinin bazı farzlarının hükümlerini öğrenmeyi reddeden kimsenin durumu böyledir.

4- (Küfrü's-Şek) Şüphe Küfrü:

Bu tereddüt ederek, hakikatten emin olmamakla, aksine şüphe duymakla olur. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا

أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِّدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾﴾

(Derken kendine zulmederek bağına girdi. Şöyle dedi: “Bunun sonsuza değin yok olacağını

sanmıyorum35.”)

"Kıyametin kopacağına da hiç inanmıyorum. Eğer Rabbime döndürülecek olursam, elbette bundan daha iyi bir dönüş yeri bulurum." dedi.(36) [Kehf Suresi: 35-36]

5- (Küfrü'n-Nifâk) Nifak Küfrü:

Diliyle imanını izhar edip, kalbindeki yalanlamayı gizlemektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾

(İnsanlardan bir kısmı da iman etmediği halde; "Allah'a ve ahiret gününe iman ettik" derler. (8)) [Bakara Suresi: 8. Ayet].

Bunlar insanı dinden çıkaran büyük küfür çeşitleridir.

İkinci Çeşit: Küçük Küfür:

Bu çeşit Cehennem'de sonsuz kalmayı gerektirmez. Kur'an ve sünnette küfür olarak zikredilen, elif ve lâm harfleriyle marife olarak tanımlanmayan, daha ziyade nekre olarak anılan küfür çeşididir. Bunun birçok örneği vardır, onlardan bazıları şunlardır: Ebû Hureyre - radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle

buyurmuştur:

«اِثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ: الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ، وَالْيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ».

«İnsanlar arasında yerleşmiş küfür niteliği taşıyan iki huy vardır ki bunlar: Nesebe dil uzatmak ve yüksek sesle ölüye ağlamaktır¹.»

2) Meleklerle İman Etmek:

Onlar görünmeyen bilinmeyen bir âlemdir. Allah Teâlâ onları nurdan yarattı. Onlar Allah Teâlâ'ya ibadet ederler. Rubûbiyet ve ulûhiyet özelliklerinden hiçbirine sahip değildirler. Allah Teâlâ'nın kendilerine yapmalarını emrettiklerinde O'na karşı gelmezler, kendilerine emredileni yaparlar. Sayıları çoktur ve onların sayısını ancak Allah Teâlâ bilir.

Meleklerle iman dört şeyi kapsar:

1- Onların varlıklarına iman etmek.

2- İsimlerini bildiğimiz Cebrâîl, Mîkâîl, İsrâfîl ve benzeri meleklerle iman etmek. Adını bilmediklerimize de genel olarak iman ederiz.

3- Kur'an ve sünnette zikredilen özelliklerinden bildiklerimize iman etmek; Cebrâîl'in özelliği gibi.

¹ Müslim (121) nolu hadisi rivayet etmiştir. İmam Ahmed ise Müsned'inde (10434) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- Allah Teâlâ'nın onu yarattığı özellikte gördüğünü, onun altı yüz kanadı olduğunu ve ufku kapladığını bildirmiştir.

4- Allah Teâlâ'ya hamdetmeleri ve gece gündüz yorulmadan ve usanmadan O'na ibadet etmeleri gibi yaptıkları işlere dair bildiklerimize iman etmek;

Örneğin; Cebrâîl: Vahyi ulaştırmakla görevli melek,

İsrâfîl: Sûr'a üflemekle görevlendirilen melek.

Ölüm meleği: Ölüm anında ruhların kabzedilmesiyle görevli melek.

Mâlik: Cehennem'in bekçisi. Rıdvân: Cennet'in muhafızı olan melek ve diğerleri.

3) Kitaplara İman:

Kitaplardan kastedilen: Allah Teâlâ'nın rasûllerine, insanlığa hidayet ve rahmet olması, her iki dünyada da saadete ulaştırması için indirdiği semavî kitaplardır.

Kitaplara iman dört şeyi kapsar:

1- Bu kitapların gerçekten Allah'tan bir vahiy

olarak indirildiğine iman etmek.

2- Bu kitaplardan adını bildiğimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e indirilen Kur'an'a, Mûsâ -aleyhisselam-'a indirilen Tevrat'a, İsâ -aleyhisselam-'a indirilen İncil'e, Dâvûd -aleyhisselam-'a indirilen Zebur'a iman etmek.

Adını bilmediklerimize de, genel olarak iman ederiz.

3- Bu kitapların haber verdiği; Kur'an'ın ve önceki kitaplardan gelen tahrif edilmemiş haberleri tasdik etmek.

4- Nesih edilmemiş olanların hükümlerine göre amel etmek ve hikmetini anlasak da anlamasak da onları kabul edip teslim olmak. Önceki (ilahî) kitapların tümü Kur'an-ı Kerim ile neshedilmiştir. Sahih olan, Kur'an-ı Kerim'in ve nebevî sünnetin tasdik ettiği hükümler dışında, önceki kitapların herhangi bir hükmüyle amel etmek caiz değildir.

4) Rasûllere İman -aleyhimusselâm:-

Rusul: Rasûl kelimesinin çoğuludur. Kendisine bir şariat indirilen ve onu tebliğ etmesi emredilen kişidir. Bunlardan ilki Nûh -aleyhisselam-, sonuncusu da Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'dir. Onlar beşerdir ve yaratılmışlardır. Rubûbiyet ve ulûhiyet özelliklerinden hiçbirine

sahip değildirler.

Rasûllere iman şunları kapsar:

1- Risaletlerinin/davetlerinin hak olduğuna ve Allah'tan geldiğine iman etmek. Kim onlardan birinin risaletini inkâr ederse, hepsini inkâr etmiş olur.

2- Adını bildiğimiz rasûllere ismi ile iman etmek. Örnek olarak Muhammed, İbrahim, Mûsâ, İsa ve Nûh -aleyhimusselam-. Bunlar Ulü'l-azm olan elçilerdir.

İsimlerini bilmediklerimize gelince; genel olarak iman ederiz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ...﴾

(Andolsun biz senden önce de rasuller gönderdik. Onlardan kimilerinin kıssalarını sana anlattık, kimilerinin de kıssalarını sana anlatmadık...) [Gâfir (Mümin) Suresi: 78]

3- Onlar -aleyhimusselam- hakkında sahih olarak rivayet edilen haberleri tasdik ederiz.

4- Onlardan bize gönderilenlerin sonuncusu olan Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şeraitiyle amel ederiz.

5) Ahiret Gününe İman Etmek:

İnsanların hesap vermek ve yaptıklarının karşılığını almak için yeniden diriltilecekleri kıyamet günüdür. Bugünden sonra başka bir gün olmadığı için böyle isimlendirilmiştir. Öyle ki Cennet ehli sonsuza kadar Cennette, Cehennem ehli de sonsuza kadar Cehennemde kalacaktır.

Ahiret gününe iman üç şeyi kapsar:

A- Ölümünden sonra tekrar dirilmeye iman etmek:

Sûr'a ikinci kez üflendiğinde ölülerin tekrar diriltilmesidir. Sonra insanlar; yalın ayak ayakkabısız, çırlıçıplak elbisesiz, sünnetsiz olarak âlemlerin Rabbinin huzuruna çıkacaklar. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

(Başlangıçta ilk yaratmayı nasıl yaptıysak, - üzerimize aldığımız bir vaat olarak- onu yine yapacağız. Biz bunu muhakkak yapacağız104.)
[Enbiyâ Suresi: 104. Ayet].

B- Hesaba ve amellerin karşılığının verilmesine iman etmek:

Kul yaptığı amelden sorumlu tutulur ve ameli karşılığında da mükâfatlandırılır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾﴾

**(Şüphesiz onların dönüşü ancak bizedir.
(25))**

Sonra onların sorguya çekilmesi de sadece bize aittir. [Gâşiye Sûresi: 25-26]

C- Cennet'e ve Cehennem'e iman etmek:

Yaratılmışların ebediyen dönüp kalacakları yerdir. Cennet, Allah -Teâlâ-'nın, Allah'a ve Rasulü -sallallahu aleyhi ve sellem-'e itaat eden takvalı Müminler için hazırladığı mutluluk ve nimet yurduudur. Orada hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatır ve hayal edemediği nimetler vardır.

Cehennem'e gelince; Orası azap yurduudur. Allah Teâlâ'nın, Allah'ı inkâr eden ve elçilerine itaat etmeyen kâfirler için hazırladığı yerdir. Orada hayal edilemeyecek azap ve işkence türleri vardır.

6- Hayrıyla ve Şerriyle Kadere İman

Etmek:

Kaderden kastedilen şudur: Allah -Azze ve Celle-'nin ne olacağını önceden bilmesi ve hikmetinin gerektirdiği şekilde takdir etmesidir.

Kadere iman dört şeyi kapsar:

1- İlim: Allah Teâlâ'nın ilim sahibi olduğuna iman etmektir. O, olmuş olanı, sonradan olacak olanı ve nasıl olacağını genel ve ayrıntılı, ezeli ve ebedi olarak bilir. O, Allah Subhânehû ve Teâlâ, var olmayanı, olsaydı nasıl olurdu onu bilendir. Allah Subhânehû ve Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ...﴾

(Eğer (dünyaya) geri gönderilseler yine kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerdir.) [En'âm Suresi: 28]

2- Yazı: Allah -Teâlâ- kıyamet gününe kadar olacak her şeyi takdir edip yazmış olmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

(Bilmez misin ki Allah, gökte ve yerde olan

her şeyi bilir. Şüphesiz ki bütün bunlar bir kitaptadır. Gerçekten bu Allah'a çok kolaydır.)

[Hac Suresi: 70]

3-Meşîet/İrade: Bu evrende Allah -Azze ve Celle-'nin dilemesi dışında hiçbir şeyin olmayacağına iman etmektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ...﴾

(Rabbin, dilediğini yaratır ve dilediğini de seçer...) [Kasas Suresi: 68. Ayet] İnsan, Allah'ın iradesinin dışına çıkmayan bir iradeye sahiptir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾﴾

(Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.) [Tekvîr Suresi: 29. Ayet]

4- Yaratılış: Allah -Azze ve Celle-'nin mahlukatı ve onların iyi ve kötü iş ve eylemlerini yarattığına iman etmektir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾﴾

(Allah her şeyin yaratıcısıdır ve her şeyi koruyup yöneten de O'dur.) [Zümer Suresi: 62. Ayet]

Bu merhaleler şu beyitte toplanmıştır:

Rabbimizin yazması, dilemesi *** yaratması ve yoktan var etmesi ve biçim vermesi

Üçüncü Konu: İhsan:

İhsan: Bir şartı vardır; sanki onu görüyormuşsun gibi Allah'a ibadet etmen; sen O'nu görmüyorsan da, O'nun seni gördüğünü bilmendir.

Şöyle ki: İnsanın, Allah -Azze ve Celle-'nin önünde duruyormuşçasına Allah'a ibadet etmesidir. Bu, Allah Subhânehû ve Teâlâ'ya tam bir haşyet (korku ve çekinmeyi) ve yönelmeyi gerektirir. İbadetleri Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetine göre yapmak gerekir.

İhsanın iki mertebesi vardır ve ihsanda bulunan kimseler iki farklı makamdadırlar:

Birinci makam: En yüksek olanıdır, (Allah'ı) görüyormuş gibi ibadet eden kimsenin makamıdır. Kulun, kalbiyle Allah -Azze ve Celle-'yi görüyormuş gibi davranması gerekir ki, gayb olan görünen gibi oluncaya kadar kalp imanla aydınlansın.

İkinci makam: İhlas ve gözetim altında olma makamı. Kulun Allah'ın kendisini gördüğünü ve ondan haberdar olduğunu hatırlamaya çalışması gerekir. Eğer bunu hatırlıyorsa Allah Teâlâ'ya karşı ihlaslı olmuş demektir.

Dördüncü Konu: Ehli Sünnet ve'l- Cemâat Usulüne Kısa Bir Bakış:

Birincisi: Kur'an ve Sünnette bildirilenlere gizliden ve açıktan uymak. Herhangi bir kimsenin sözünü Allah -Azze ve Celle-'nin sözlerinden ve O'nun Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sözlerinden üstün tutmamak.

İkincisi: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashabı hakkında kalplerinin ve dillerinin selameti. Onlar, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sonraki halifenin; Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman, sonra Ali -radiyallahu anhum- olduğuna inanırlar.

Üçüncüsü: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ailesini ve özellikle de Ehl-i Beyt'ten salih olanları sevmek ve dost edinmek.

Dördüncüsü: Devlet başkanı ve zalim olsalar bile yöneticilere karşı ayaklanmamak. Onlara salihlerden olmaları, selamette ve afiyette olmaları için dua etmek. Onlara beddua etmemek. Günah işlemeyi emretmedikleri müddetçe onlara itaat etmek, Allah -Azze ve Celle-'ye itaat etmek gibi farzdır. Eğer onlar günah işlemeyi emrederlerse; bu konuda onlara itaat edilmez. İyi ve güzel işlerde kendilerine itaat edilir.

Beşincisi: (Allah'ın) veli kullarının kerametlerine inanmak. Bu kerametler, Allah'ın onlar eliyle gerçekleştirdiği doğaüstü olaylardır.

Altıncısı: Masiyetler ve büyük günahlardan dolayı kible ehlini tekfir etmezler. Haricilerin yaptığı gibi yapmazlar. Aksine, günahlara rağmen iman kardeşliği devam etmektedir. Günahkâr hakkında şöyle derler: İmanından dolayı Mümindir, fakat büyük günahından dolayı da fasıktır.

İkinci Bölüm: İbadetler ile İlgili Kısım

Birinci Konu: Taharet:

Taharetin lügat anlamı: Maddi kirlerden ve ahlaki pisliklerden temizlenmek ve arınmaktır.

Dini ıstılahtaki anlamı: Hadesin ortadan kaldırılması, necasetin izale edilmesidir. Taharet namazın anahtarıdır. Dolayısıyla tahareti öğrenmek, her Müslümanın öğrenmesi ve dikkat etmesi gereken dini konular içinde en büyük öneme sahip olanlarından biridir.

Birincisi: Suların Kısımları:

1- Tahûr (Hem kendi temiz hem de temizleyici olan) su ile temizlenilir. Yaratıldığı asıl özellikleri değişmeden kalan yağmur, nehir veya deniz suyu

gibi. Ya da temiz bir madde karışarak su olma özelliğini ve ismini kaybetmeyen kalan sudur.

2- Necis; kullanılması caiz olmayan sudur. Hadesi (hükmi kirliliği) ortadan kaldırmaz. Necaseti izale edemez. Necasetten dolayı rengi, kokusu veya tadı değişen sudur.

İkincisi: Necaset

Necaset: Belirli bir pisliktir. Namaz kılmayı engeller. İdrar, dışkı, kan vb. gibi necis olan şeylerdir. Vücutta, yerde ve elbisede bulunur.

Eşyada asıl olan temizlik ve mübahlıktır. Belirli bir şeyin necis olduğunu iddia edenin delilini getirmesi gerekir. Balgam, insan teri ve eşek teri necasetten değildir. Öyle ki bunlar pis olsa dahi temiz hükmündedir (abdeste ve namaza engel değildir). Necis olan her şey kirli ve pistir. Ancak pis ve kirli olan her şey necis değildir.

Necasetin üç çeşidi vardır:

Birincisi: Necâset-i galîza/büyük necaset.

Örnek olarak: Köpeğin yaladığı kabın necis olması. Bunun temizliği şu şekildedir: İlki toprakla olmak üzere yedi defa yıkanır.

İkincisi: Necâset-i Hafîfe/ Hafif Necaset

Örnek olarak: Sadece anne sütü emen erkek

bebeğin idrarının elbise ve diğer şeylere bulaşması. Bunun temizliği şu şekildedir: Üzeri tamamen suyla ıslanıncaya kadar su serpilir, ovalamaya, sıkmaya gerek yoktur.

Üçüncüsü: Necâset-i Mütevassıta/ Orta Derecedeki Necaset

Örnek olarak: İnsan idrarı ve dışkısı ve genelde necis olan şeylerin yere, elbiseye vb. şeylere bulaşması. Bunun temizliği şu şekildedir: Necis olan şeyin aslı varsa onu izale ederek necaset bulaşan bölgenin su veya başka temizleyici maddeler ile temizlenir.

Necis olduğu delil ile sabit olan şeyler:

- 1- İnsan idrarı ve dışkısı.
- 2- Mezi ve Vedit.¹
- 3- Eti yenilmeyen hayvanın dışkısı.
- 4- Hayız ve Nifas kanı.
- 5- Köpeğin salyası.

¹ (Mezi): İnce ve renksiz bir sıvıdır. Cinsel düşünce, istek, bakış ya da dokunma gibi durumlarda ortaya çıkar. Genellikle damla damla çıkar ve kişi çoğu zaman çıktığını hissetmez.(Vedit): Yoğun ve beyaz renkte bir sıvıdır. Çoğunlukla idrardan sonra veya ağır bir şey kaldırıncaya çıkar.

6- Ölü, bundan istisna edilenler:

A- Ölü insanın bedeni.

B- Ölü balık ve çekirge.

C- Ölmüş olan, kanı akmayan hayvan ise. Sinek, karınca, arı ve benzerleri gibi.

D- Ölen hayvanın kemiği, boynuzu, tırnağı, kılları ve tüyleri.

Necasetten arındırmanın nasıl olacağından bahsedelim:

1- Necasetten arındırılma işlemi asıl olarak su ile yapılır. Temizleyici olduğu belirtilen başka bir şey olmadığı takdirde bir başka temizleyici onun yerine geçmez.

2- Kendisi necis olan veya kendisine necaset bulaşmış olan nesnelerin temizlenmesinin tarifi dinde şöyle bildirilmiştir:

A- Ölü hayvanın derisi tabaklamayla temizlenir.

B- Köpeğin yaladığı kabı temizlemek; ilk yıkama toprakla olacak şekilde yedi defa yıkamakla olur.

C- Hayız kanı bulaşmış elbiseyi temizlemek; ovalayarak, sonra su ile çitileyerek, sonra yıkayarak olur. Sonrasında iz kalırsa hiçbir zararı olmaz.

D- Kadının elbisesinin yere değen alt kısmını

temizlemek; temiz toprak elbisenin yere değen kısmını temizler.

E- Süt emen bebeklerin idrarının bulaştığı elbiseyi temizlemek; erkek bebeğin idrarının bulaştığı kıyafete su serperek, kız çocuğunun idrarının bulaştığı kıyafeti yıkayarak temizlenir.

F- Elbiseyi meziden temizlemek; bulaştığı yere su serperek olur.

G- Ayakkabının ya da terliğin alt kısmının temizlenmesi; temiz toprağa ayağının altını silerek olur.

H- Toprağı necasetten temizlemek; necaset bulaşan yere bir kova su dökerek yahut ta Güneş veya rüzgârın etkisiyle kurumaya bırakılarak olur. Şayet necasetten bir iz, bir eser kalmazsa yer temizlenmiş olur.

Üçüncüsü: Abdesti bozulan kimsenin yapması haram olan ameller:

Küçük veya büyük hades sebebiyle bir kimseye yapması haram olan şeyler:

1- Abdestsiz farz veya nafil namaz kılmak. İbn Ömer -radiyallahu anhuma-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَغَيْرِ طَهْوٍ».

«Allah abdestsiz kılınan namazı kabul etmez.»¹.

2- Mushafa dokunmak. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Amr bin Hazm'a yazdığı notta şöyle geçmektedir:

«لَا يَمَسُّ الْقُرْآنَ إِلَّا طَاهِرٌ».

«Kuran'a ancak temiz olanlar dokunabilir.»².

3- Kâbe'yi tavaf etmek. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ صَلَاةٌ، إِلَّا أَنَّ اللَّهَ أَبَاحَ فِيهِ الْكَلَامَ».

«Kâbe'yi tavaf etmek bir namaz gibidir, ancak Allah tavafta konuşmaya izin vermiştir.»³. Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- tavaf için abdest almıştır. Hayızlı bir kadının, temiz oluncaya kadar Kâbe'yi tavaf etmesini yasakladığı sahih olarak

¹ Müslim (224) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Mâlik el-Muvattâ'da (680 ve 219) nolu hadisleri ed-Dârimî (312) nolu hadisi ve Abdürrezzâk Musannef'te (1328) nolu hadisi rivayet etmiştir. el-Elbânî -rahimehullah- «İrvâu'l-Galîl» adlı eserinde (122) nolu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

³ Nesâî, (12808) nolu hadisi ve İmam Ahmed, (15423) nolu hadisi rivayet etmiş ve el-Elbânî -rahimehullah- «İrvâu'l-Galîl» adlı eserinde (121) nolu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivayet edilmiştir.

Özellikle de hades-i ekber sebebiyle abdesti bozulan kimse için haram kılınan şeyler ise şunlardır:

1- Kur'an-ı Kerim'i okumak. Ali -radiyallahu anh-'tan rivayet edilen hadiste şöyle buyrulmuştur: "Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-'i Kur'an okumaktan cünüp olması dışında hiçbir şey alıkoyamazdı."¹.

2- Abdest almadan camide durmak. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا...﴾

(Ey iman edenler! Siz sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, cünüp iken de - yolcu olan müstesna- gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayın...) [Nisâ Suresi: 43. Ayet].

Büyük hades (cünüp) olan kimsenin abdest aldığı camide durması caizdir. Yine büyük hades (cünüp) olan kimsenin camide oturmadan

¹ İbn Mâce (594) nolu hadisi ve İbn Hibbân (799) nolu hadisi rivayet etmiş, el-Elbânî, Daîf-i Sünen et-Tirmizî'de (146) nolu hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

sadece mescitten geçmesi de caizdir.

Dördüncüsü: Tuvalet Adabı:

Tuvalet ihtiyacı giderirken şunların yapılması önerilir:

1- Açık alanda insanlardan uzak durmak ve gizlenmek.

2- Tuvalete girmeden önce yapılacak dua:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ».

«Allahummme innî eûzu bike mine'l hubsi ve'l habâis. (Allah'ım! Erkek ve dişi şeytanlardan ve tüm pisliklerden sana sığınırım.)»¹.

Tuvalet ihtiyacı giderirken şunların yapılması gerekir:

1- Tuvaletini yaparken idrardan sakınmak.

2- Setrü'l Avret.

Tuvalet ihtiyacı giderirken yapılması haram olan şeyler:

1- Tuvalet ihtiyacını giderirken kibleye yüzünü dönerek veya arkasını dönerek yapmak.

2- İnsanların geçtikleri yollar ve halka açık

¹ Buhârî (142) nolu hadisi, Müslim (122) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yerlerde tuvalet ihtiyacını gidermek.

3- Durgun suya idrar yapmak.

Tuvalet ihtiyacı giderirken şunların yapılması mekruhtur:

1- Tuvaletini yaparken sağ el ile avret mahalline dokunmak.

2- Sağ el ile İstincâ (su ile taharet) ve İsticmâr (taş, mendil vb. şeylerle taharet yapmak).

3- Tuvalet ihtiyacı giderirken konuşmak özellikle de Allah -Azze ve Celle-'yi zikretmek mekruhtur.

Beşincisi: İstincâ ve İsticmârın Hükümleri:

İstincâ: Tuvalet ihtiyacını giderdikten sonra dışkı ve idrar kalıntısını su ile izale edilmesidir.

İsticmâr: Tuvalet ihtiyacını giderdikten sonra dışkı ve idrar kalıntısının sudan başka taş ve mendil gibi şeylerle izale edilmesidir.

İsticmâr yapmak için kullanılacak şeylerin şartları:

1- Mubah olan bir şey olmalı.

2- Temiz olmalı.

3- Temizleyici olmalı.

4- Kemik ve dışkı/tezek olmamalı.

5- Allah -Azze ve Celle-'nin isminin yazılı olduğu kâğıtlar gibi hürmet edilmesi gereken bir şey olmamalı.

İsticmâr için iki şart yeterlidir:

1- Tuvalet ihtiyacını giderdikten sonra dışkı ve idrar kalıntısının alışılmışın dışında bir yere bulaşmamış olması gerekir.

2- İsticmâr, necaseti temizleyen üç ve daha fazla taşla yapılmalıdır.

Altıncısı: Abdestin Hükümleri:

Abdest, üç ibadet için gereklidir:

1- Namaz; ister farz, ister nafil olsun fark etmez.

2- Kur'an-ı Kerim'e dokunmak.

3- Tavaf.

Abdestin şartları:

1- İslam.

2- Akıl.

3- Temyiz (ayırt etme).

4- Niyet: Niyetin yeri kalptir ve niyeti telaffuz etmek bid'attir. Abdest almak isteyen kimse zaten

niyet etmiş olur. Abdest uzuvlarını serinletmek veya temizlemek niyetiyle yıkamak ise abdest değildir.

5- Hükmünün devam etmesi: Bir uzvun temizliği tamamlanıncaya kadar kesmeye niyet etmemesi.

6- Abdesti gerekli kılan şeyin kesintiye uğraması: Bunun istisnaları şunlardır: Sürekli idrarını tutamayanlar ve istihâze yaşayan kadınlar.

7- Kendisinden idrar veya dışkı çıkan kimsenin, öncesinde istincâ veya isticmar yapması.

8- Suyun temizliği ve mubah olması (kullanılması caiz olan sulardan olması).

9- Suyun cilde ulaşmasını engelleyen her şeyin ortadan kaldırılması.

10- Sürekli abdest tutamayan kimse için namaz vaktinin girmesi.

Abdestin farzları:

1- Yüzü yıkamak. Mazmaza ve istinşâk yüzden sayılır.

2- İki kolu dirseklerle beraber yıkamak.

3- Başın hepsinin ve kulakların mesh edilmesi.

4- İki ayağı aşık kemikleriyle beraber yıkamak.

5- Abdestin uzuvları arasında tertibin olması.

6- Abdest azalarının peşi sıra yıkanması: Uzuvar arasında uzun süreli bir zaman aralığı bırakmamak gerekir.

Abdest Alma Şekli:

1- Besmele çekmek.

2- Elleri üç defa yıkamak.

3- Yüzü üç defa yıkamak. Mazmaza ve istinşâk yüzden sayılır.

4- Kolları dirseklere kadar üç defa yıkamak. Yıkamaya önce sağ koldan başlanır sonra sol kol yıkanır.

5- Başın ve kulakların mesh etmek.

6- Ayakların aşık kemiklerine kadar üç defa yıkamak. Yıkamaya önce sağ ayaktan başlanır sonra sol ayak yıkanır.

Abdesti bozan haller:

1- Sebileyn'den (ön ve arka mahalden) idrar, dışkı, gaz gibi çıkan şeyler.

2- Vücuttan çıkan çirkin ve necis şeyler.

3- Uyku veya başka bir yolla aklın gitmesi.

Arada bir şey olmadan çıplak elle avret mahalline (ön, arka) dokunmak.

5- Deve eti yemek.

6- Mürtet olmak/İslam'dan dönmek. Allah bizi ve Müslümanları bundan korusun.

Yedinci: Mestlerin ve Çorabın Üzerini Mesh Etmenin Hükümü:

1- Mest: Ayağa giyilen deri veya benzerinden yapılan şeydir.

2- Çorap: Ayağa giyilen yün, pamuk vb. maddelerden yapılmış şeydir.

Bunların (mest ve çorapların) üzerlerine mesh etmenin şartları:

1- Abdesti tam bir şekilde aldıktan sonra bunları giymek gerekir.

2- Ayakları ve aşık kemiklerini örtmeleri gerekir.

3- Temiz olmaları gerekir.

4- Üzerlerine yapılan meshin belirlenen müddet içinde yapılması gerekir.

5- Mesh etmek abdest alırken olmalıdır, gusül alırken değil.

6- Mest ve benzerlerinin caiz olan maddelerden üretilmesi gerekir. Çalınmış ya da erkekler için ipekten üretilen bir mest ise onun üzerine mesh

etmek caiz değildir. Çünkü haram olan bir şey için ruhsat verilmez.

Mesh etme süresi:

Mukim için: Bir gün bir gece, yolcu için ise üç gün ve üç gecedir.

Nasıl mesh yapılır:

Ellerin suyla ıslatılmattır, çorap veya mestlerin üstünü ayak parmaklarından başlayarak bacağa kadar mesh edilir.

Mesh bozan haller:

1- Mesh etme süresinin bitmesi.

2-Çoraplardan ikisini veya birini çıkarılması durumunda.

3- Büyük hades olması durumunda.

Mestler Üzerine Mesh Etmenin hükmü:

Şüphesiz ki bu bir ruhsattır. Abdest alırken mestleri çıkarıp ayakları yıkamaktan daha faziletlidir. Allah -Azze ve Celle-'nin ruhsatını alınmış, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetine uyulmuş ve ayrıca bid'at ehlinin muhalefet edilmiş olur.

3- Atel, bandaj, alçı ve bantların üzerine mesh etmek:

Alçı: Bunlar atel, tahta ve benzerleri maddeler olup kırıkların sarıldığı şeylerdir.

Bandajlar: Kumaş ve benzerleri kullanılarak yara, bere veya yanmış yerin sarıldığı şeylerdir.

Bantlar: Tedavi amacıyla yaraların veya sivilce ve çibanların üzerine yapıştırılan şeylerdir.

Bunların üzerlerine mesh yapmanın hükmü:

Vücutta ihtiyaç bölgesini aşmamak şartıyla ve ihtiyaç duyulduğunda yapılması caizdir.

Eğer alçı ve sargılara ihtiyaç kalmamışsa veya onları söküp çıkarmada bir sıkıntıya veya zarara yol açmıyorsa üzerine mesh yapmak caiz değildir.

Üzerlerine nasıl mesh yapılır:

Abdest azasında sarılı olmayan kısımlar yıkanır ve her taraftan

bu sarılı olan şeylerin üzerlerine mesh edilir. Uzuvdaki abdest yerini aşan hiçbir kısma mesh yapılmaz.

Sekizinci: Teyemmümün Hükümleri:

Teyemmüm: Hükmi hadesi ortadan kaldırmak için abdest alma niyetiyle yüze ve avuçlara belirli bir şekilde temiz toprakla mesh yapmaktır.

Hükmü:

Su bulunmadığı veya kullanılamadığı durumlarda abdest ve gusül yerine teyemmüm yapılmalıdır.

Meşruiyetinin ardındaki hikmet:

Teyemmüm, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ümmetinin özelliklerinden biridir. Önceki ümmetlerde olmayan, bilinmeyen bir şeydir. Allah'ın bu ümmete bahşettiği bir özellik ve bu ümmete bir ihsanıdır.

Teyemmümün meşru olduğu durumlar:

1- Evde veya yolculukta su yoksa, suyu aranıp bulunamazsa.

2- Bir kişi içmek veya yemek pişirmek için ihtiyacı olan suya sahip olur ve o suyla abdest aldığı anda ihtiyaç duyduğu zaman su bulamayarak kendisi, başka bir insan veya hayvanın susuz kalıp zarar görmesinden korkarsa teyemmüm alır.

3- Bir kişi hastalığı nedeniyle su kullanmanın vücuduna zarar vereceğinden veya iyileşmesini geciktireceğinden korkuyorsa.

4- Eğer bir kimse, hareket edemeyeceği bir hastalık sebebiyle suyu kullanmaktan aciz kalır, yanında kendisine abdest aldırarak kimse de bulunmaz ve vaktin çıkmasından korkuyorsa.

5- Soğuk havada su kullanmaktan korkuyor ve suyu ısıtacak bir şey bulamıyorsa, teyemmüm almalı ve namaz kılmalıdır.

Teyemmüm Alma Şekli:

Parmakların arası açık bir şekilde eller temiz toprağa vurulur, sonra elinin iç kısmıyla yüz mesh edilir, avuçların içiyle ellerin üzeri mesh edilir, yüz ve ellerin tamamı mesh edilir.

Teyemmümü bozan şeyler:

1- Su bulunmaması sebebiyle teyemmüm yapılmış ve sonra da su bulundu ise veya su kullanmanın imkânsızlığı sebebiyle teyemmüm alınmışsa su ile abdest alınabilme durumunda teyemmüm bozulur.

2- Abdesti bozan şeylerden birisi veya cünüp, hayız ve nifas gibi guslü gerektiren şeylerden birinin olması ile bozulur.

Suyu kullanamayan ve teyemmüm alamayan kimsenin bu durumunda ne yapacağının hükmü:

Bir kimse su ve temiz toprak bulamaz veya su ve toprağa temas etmek kendisine zarar verir ise, abdest almadan ve teyemmüm yapmadan namaz kılar. Çünkü Allah, hiçbir nefse gücünün yetmediği yükü yüklemes. Eğer bundan sonra su ve toprak bulsa veya onları kullanabilecek durumda olsa bile

kıldığı namazı tekrarlamaz. Çünkü kendisine emredilen şeyi yapmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ...﴾

(O halde gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun.) [Teğâbun Suresi: 16] Nitekim Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ».

«Size bir şeyi emrettiğimde onu, gücünüz yettiği ölçüde yerine getiriniz.»¹.

Faydalı bir bilgi: Bir kimse cünüp olması sebebiyle teyemmüm almış sonra da su bulmuş ise; o kimse gusül alır.

2- Hayız ve Lohusalık Hükümleri:

Birincisi: Hayız

Rahimin içinden belirli zamanda çıkan doğal ve yaratılış gereği akan kandır. Çoğunlukla her ay altı ya da yedi gün çıkar ve daha az ya da çok olabilir. Allah Teâlâ'nın insan tabiatına uygun olarak

¹ Buhârî (7288) nolu hadisi, Müslim (6066) nolu hadisi rivayet etmiştir.

koyduğu kadının ay hali uzar ya da kısılır.

Adet gören kadının hükümleri:

1- Âdet gören kadın, hayızlı iken namaz kılamaz ve oruç tutamaz ve bu ibadetler ondan kabul edilmez.

2- Adet gören kadın, hayızından temizlenirse, kılamadığı namazlarını kaza etmez ancak orucunu kaza eder.

3- Âdetli kadının Kâbe'yi tavaf etmesi caiz değildir. Kur'an okuyamaz. Mescitte oturamaz. 4- Hayız kesilip gusûl alıncaya kadar kocasının onunla cinsel ilişkide bulunması haramdır.

5- Hayızlı kadının kocasının; hanımı ile fercinden cinsel ilişki dışında onu öpmesi, dokunması ve benzeri herhangi bir fiziksel ilişki kurarak zevk alıp şehvetini gidermesi caizdir.

6- Kocanın, hanımını hayızlı iken boşaması caiz değildir.

Hayızdan temizlenme kanın durması ile olur. Kan durursa, temizlenmiş ve âdeti bitmiştir, dolayısıyla gusûl alması gerekir. Sonra hayızdan dolayı yasaklanan her şey ortadan kalkmış olur.

Temizlendikten sonra bulanıklık veya sarılık görürse; onu hayızdan saymaz.

İkincisi: Lohusalık

Rahmin doğum sırasında ve sonrasında akıttığı kandır ve hamilelik sırasında biriken kanın geri kalanıdır.

Lohusalık da hayız gibidir. Fercden cinsel ilişki hariç diğer hususlar caizdir.

Lohusa olan kadınla fercinden ilişkiye girilmesi, lohusa olan kadının oruç tutması, namaz kılması, lohusa iken boşanması, lohusa kadının tavaf yapması, Kur'an okuması, mescitte oturması haramdır. Hayız gören kadın gibi lohusa olan kadın kanaması durunca gusül alması farzdır.

Lohusa olan kadın aynı hayızlı kadın gibi oruçlarını kaza eder ancak namazlarını kaza etmez.

Lohusalığın en uzun süresi kırk gündür. Lohusalık kanaması kırk günden önce kesilirse, lohusalık dönemi sona ermiş demektir. Bu durumda gusül alır, namaz kılar ve lohusalık dönemi nedeniyle yasaklanan her şey ortadan kalkmış olur.

İkinci Konu: Namaz:

Birincisi: Ezan ve Kametin Hükümleri:

Peygamber -aleyhisselâm-'ın hicretinin ilk yılında ezan farz kılınmıştır. Ezanın meşru kılınma

sebebi ise: Namaz vakitlerinin bilinmesinde zorluk çekilince, vaktin girdiğine dair bir işaret belirleme hususunda istişare ettiler. Abdullah bin Zeyd - radiyallahu anh-'a rüyada ezan gösterildi, vahiy de bunu onayladı.

Ezan: Namaz vaktinin girdiğini bildirir. Kamet: Namazın kılınma vaktinin geldiğini bildirir.

Ezan ve kamet, erkeklerden oluşan cemaatin beş vakit namazı kılmaları için farz-ı kifâyedir. Ezan ve kamet İslam'ın şiarlarından olup, onları kesintiye uğratmak caiz değildir.

Ezanın şartları:

- 1- Müezzin erkek olmalıdır.
- 2- Ezanın lafızlarının sıralamaya uygun olması gerekir.
- 3- Ezanın ardı ardına okunması gerekir.
- 4- Ezan, vakit girdikten sonra okunmalıdır. Bunun istisnası; sabah ve cuma namazlarındaki ilk ezanların okunmasıdır.

Ezanın sünnetleri:

- 1- Müezzin iki parmağını kulaklarına koyar.
- 2- Ezan, ilk vaktinde okunur.
- 3- Hayye ale's-salâh, Hayye ale's-salâh. Hayye

ale'l-felâh, Hayye ale'l-felâh derken sağa ve sola dönülmelidir.

4- Güzel sesle okunmalıdır.

5- Ezan lafızları yayıla yayıla okunmamalı ve aşırı uzatılmadan, ağır ağır okunmalıdır.

6- Her cümlesinde durulmalıdır.

7- Ezan sırasında kıbleye dönülmelidir.

Bilal -radıyallahu anh-'ın, her zaman Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzurunda okuduğu gibi, ezan on beş cümledir.

Ezanın lafızları:

(Allahu Ekber) dört kere,

(Eşhedü en lâ ilâhe illallah) iki kere,

(Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah) iki kere,

(Hayye ale's-salâh) iki kere,

(Hayye ale'l-felâh) iki kere,

(Allâhu Ekber) iki kere,

Sonrasında (Lâ ilâhe illallah) bir kez söylenerek ezan bitirir.

Sabah namazında Hayye ale'l-felâh, Hayye ale'l-felâh: Dedikten sonra iki kere şunu ekler: (Es-salâtu

Hayrun Mine'n Nevm) Çünkü genellikle insanların uyuduğu bir zamandır.

Kamet, on bir cümleden oluşur, peşi peşine hızlı bir şekilde okunur. Camide hazır bulunanlara haber verme amaçlı olduğu için yavaş yavaş okumaya gerek yoktur.

Kamet şu şekilde getirilir:

(Allahu Ekber) iki kere,

(Eşhedu en lâ ilâhe illallah) bir kere,

(Eşhedu enne Muhammeden Rasûlullah) bir kere,

(Hayye ale's-salâh) bir kere,

(Hayye ale'l-felâh) bir kere,

(Kad Kâmeti's Salâh) iki kere,

(Allahu Ekber) iki kere,

(Lâ ilâhe illallah) bir kere söylenir.

Ezanı duyan kimsenin, (Hayye ale's-salâh) ve (Hayye ale'l-felâh) derken (Lâ Havle Velâ Kuvvete illâ Billâh) demesi dışında müezzinin söylediklerinin aynısını söylemesi müstehaptır: Daha sonra Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- 'e salâtu selâm getirir. Ondan sonra da şöyle der:

«اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ النَّامَةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ،
وَابْعَثْهُ مَقَامًا مُحَمَّدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيعَادَ».

"Allahumme Rabbe hazihi'd-da'veti't-tâmmeti Vesselatil kâimeti Âti Muhammedenil vesilete vel fazilete veb'ashu mekâmen Mahmudenillezi veadtehu İnneke lâ tuhlifu'l-mîâd.¹ «Ey şu eksiksiz davetin ve kılınacak namazın Rabbi Allah'ım! Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e vesileyi ve fazileti ver. Onu, kendisine vadettiğin Makâm-ı Mahmûd'a ulaştır. Şüphesiz ki sen sözünden dönmezsın»

Ve şöyle buyuruyor:

«رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا».

Radîtu billâhi rabben ve bi'l islami dinen ve bimuhammedin sallâllahû aleyhi ve selleme nebiyyen.² «Rab olarak Allah'tan razı oldum, din olarak İslam'dan razı oldum, peygamber olarak Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'den razı oldum.»

¹ Değerli âlim Abdülaziz b. Bâz -rahimehullah- Mecnû'u'l-Fetâvâ'da (29/141) şöyle demiştir: (Beyhakî'nin Câbir'den sahih bir rivayet zinciriyle «Vadettiğin şeyi» sözünden sonra şunu eklemiştir: «Şüphesiz ki sen sözünden dönmezsın»)

² Tirmizî (2635) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Ezan okunduktan sonra mazeretsiz veya tekrar dönme niyeti olmaksızın camiden dışarı çıkmak haramdır.

İki namazı birleştirirken bir ezan ve her namaz için bir kamet yeterlidir.

İkincisi: Namazın Yeri ve Fazileti:

Namaz, İslam'ın şartlarındaki şehadetten sonra en önemli şartıdır, onun özel bir yeri vardır. Allah'ın, Rasûlü -sallallahu aleyhi ve sellem-'e miraca çıktığı gecede semada farz kılmış olduğu ibadettir. Bu namazın büyüklüğünü, kesin bir şekilde farz olduğunu ve Allah -Azze ve Celle-katındaki yerini gösterir.

Namazın fazileti ve kişiler üzerine farz-ı ayn olması hakkında birçok hadis zikredilmiştir. Farz olması İslam dininde bilinmesi zaruri konulardandır.

Onun farz oluşunu ve kesinliğini gösteren Kur'an ve sünnette gelen pek çok nas vardır, o delillerden bazıları şunlardır:

1 - Allah Teâlâ'nın şu sözü:

﴿...إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

(Şüphe yok ki namaz, belirli vakitlerde

Müminler üzerine farz kılınmıştır.) [Nisâ Suresi: 103. Ayet]. Yani: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in beyan ettiği vakitlerde farzdır.

2 - Allah Teâlâ'nın şu sözü:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ...﴾

(Hâlbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hanifler (şirkten tevhide) hakka yönelen kimseler olarak O'na ibadet etmeleri, namazı dosdoğru kılmaları emredilmiştir.) [Beyyine Suresi: 5. Ayet].

3- Allah Teâlâ'nın şu sözü:

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ...﴾

(Eğer tevbe edip, namazı kılar ve zekâtı verirlerse, artık onlar sizin din kardeşlerinizdir.) [Tevbe Suresi: 11]

4- Câbir -radıyallahu anhuma-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ».

«Muhakkak ki, kişi ile şirk ve küfür arasında namazın terki vardır.»¹.

¹ Müslim (82) nolu hadisi rivayet etmiştir.

5- Bureyde -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

«الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَّهَا فَقَدْ كَفَرَ».

«Bizimle onlar (münafıklar) arasındaki ayırıcı temel unsur namazdır. Kim, namazı terk ederse kâfir olur.»¹.

Âlimler, namazın farz olmasını inkâr edenin kâfir olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Tembellik ve gaflet nedeniyle kim namazı terk ederse, yukarıda zikredilen sahih hadise ve sahabenin bu konudaki ittifakına göre onun da kâfir olması en doğru görüştür.

Üçüncüsü: Namazın Şartları:

1- Namaz vaktinin girmesi:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

(Şüphe yok ki namaz, belirli vakitlerde Müminler üzerine farz kılınmıştır.) [Nisâ Suresi].

¹ Tirmizî (265) nolu hadisi rivayet etmiş ve el-Elbânî -rahimehullah- "Sahîhu't-Tergîb ve't-Terhîb" isimli eserinde sahih olduğunu söylemiştir.

Belirli vakitlerde kılınması farz kılınmıştır.

Farz namazların vakitleri şu şekildedir:

A- Sabah namazının vakti: Tan yerinin aydınlanmasından Güneş'in doğuşuna kadardır.

B- Öğle namazının vakti: Güneşin zevalinden sonra her şeyin gölgesinin aynı uzunlukta olduğu vakte kadardır.

C- İkinci Namazının Vakti: Öğle namazının vaktinin bitiminden Güneş'in sarıya dönmesine kadar ve bir mazereti olup da kılamayanlar için Güneş batıncaya kadar olan vakittir.

D- Akşam namazının vakti: Güneş'in batımından kıvıl alacakaranlığın batımına kadardır.

E- Yatsı namazının vakti: Akşam namazının vaktinin bitiminden gece yarısına kadardır.

2- Setru'l Avret.

İnsan vücudunda örtünmesi gereken, görölmesi kötü karşılanan ve göröldüğünde utanılan yerdir. Erkeğin avret yeri, göbek deliğı ile diz arasıdır. Namaz kılacağı zaman kadının yüzü dışında her yeri avret yeri sayılır. Kendisine yabancı olan erkeklerin yanında yani onun mahremleri olmayan erkeklerin yanında yüzünü örtmelidir.

3- Necasetten kaçınmak:

Necaset: Namaza engel olan idrar, dışkı, kan vb. gibi vücutta, namaz kılınacak yerde ve elbise üzerinde bulunan özellikle de namaza engel olan kir ve pisliktir.

4- Kibleye Yönelmek:

Kible, şerefli kılınan Kâbe'dir. İnsanların ona yönelmesinden dolayı buraya kible adı verilmiştir.

Kibleye dönmeden kılınan namaz sahih olmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ...﴾

(Siz de nerede olursanız olun, yüzünüzü o yöne doğru çeviriniz) [Bakara Suresi: 144. Ayet].

5- Niyet:

Lügat anlamı, kastetmektir. Dini anlamı, Allah Teâlâ'ya yaklaşmak için ibadet yapma kararlılığıdır. Niyetin yeri kalptir, dolayısıyla telaffuz etmeye gerek yoktur. Telaffuz edilmesi ise bidattir.

Dördüncüsü: Namazın Rükünleri:

On dört rükünü vardır:

Birinci rükün: Kıyam, gücü yetenin ayakta durması.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

(...huşû içinde Allah'ın huzurunda durun.)

[Bakara Suresi: 238. Ayet]. Merfu olarak rivayet edilen İmrân -radiyallahu anh-'ın hadisinde:

«صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ».

«Namazı ayakta kıl. Ayakta kılmaya güç yetiremezsen oturarak kıl. Buna da gücün yetmezse yan tarafın üzere yatarak kıl.»¹.

Hastalık nedeniyle ayağa kalkamıyorsa; durumuna göre oturarak veya yan yatarak namaz kılar. Hasta hükmünde olanlar: Korkan, çıplak olan ve ayakta duramayan, iyileşmesi için oturmak veya uzanmak zorunda kalan kişilerdir. Aynı şekilde ayakta duramayacak durumda olan görevli imamın arkasında namaz kılan kimsenin durumu da böyledir. İmam oturarak namaz kıldığı takdirde, arkasında bulunanlar da imamlarına uyarak oturarak namaz kılarlar. Nafile namazları ayakta durabilecek durumda olsa bile oturarak kılmak caizdir, ancak ayakta kılmanın sevabı ile aynı sevap değildir.

İkinci rükün: Tekbiratu'l İhrâm-ı (başlangıç tekbirini) getirmek.

¹ Buhâri (1117) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ، وَكَبِّرْ».

«Sonra kibleye dön, Allahu Ekber de.»¹.

(Allahu Ekber) denilir ve bunun yerine başka hiçbir şey söylenmesi yeterli ve geçerli olmaz.

Üçüncü rükün: (Her rekâta) Fatiha Suresi'nin okunması:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ».

«Fâtihatu'l-Kitabı okumayan kimsenin namazı yoktur.»².

Dördüncü rükün: Her rekâta rükû yapmak:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا...﴾

(Ey iman edenler! Rükû edin, secde edin)
[Hac Suresi: 77]

¹ Buhârî (6251) nolu hadisi, Müslim (884) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (756) nolu hadisi, Müslim (872) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Beşinci ve Altıncı rükün:

Rükûdan doğrulmak, rükûdan önce olduğu gibi ayakta durmak. Çünkü Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- bu şekilde yapmaya devam etmiştir.

Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- namazını düzgün kılmayan (hatalı kılan) kimseye şöyle buyurmuştur:

«ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا».

«Sonra başını kaldırıp ayakta (büsbütün) doğruluncaya kadar dur.»¹.

Yedinci rükün: Yedi uzvun üzerine secde etmek:

Bu yedi aza; burun ile beraber alın, iki el, iki diz ve iki ayaktaki parmak uçlarıdır. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«أَمَرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: الْجَبْهَةَ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ، وَالْكَفَّيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ».

"Biz, yedi kemik üzerine secde etmek ile emrolunduk. Alın, eliyle burnuna işaret etti, eller, dizler, ayakların parmak uçları."².

¹ Buhârî (793) nolu hadisi, Müslim (398) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (812) nolu hadisi, Müslim (490) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Sekizinci rükün: Secdeden kalkmak ve iki secde arasında oturmak.

Âişe -radiyallahu anhâ-'dan rivayet edilen hadiste:

«كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ، لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ جَالِسًا».

"Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- başını secdeden kaldırdığında iyice oturmadan tekrar secdeye varmazdı."¹.

Dokuzuncu rükün: Bütün rükünlerde tadil-i-erkan:

Namazın rükünlerini az bir vakitte olsa düzgün, yerli yerinde ve tam yapmaktır. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- namazını düzgün kılmayan kimseye şöyle buyurmuştur:

«حَتَّى تَطْمَئِنَّ».

«Vücut azaların yerlerine yerleşmiş oluncaya kadar.»².

Onuncu ve On birinci rükün:

Son teşehhüt ve oturuşu: İbn Mesûd -radiyallahu anh-'ın merfu olarak rivayet ettiği hadiste şöyle buyrulmuştur:

¹ Müslim (498) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (724) nolu hadisi, Müslim (398) nolu hadisi rivayet etmiştir.

«إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

«Sizden biriniz namaz kıldığı zaman şöyle söylesin: «Et-tahıyyâtü lillâhi vessalevâtü vettayyibât. Esselâmü aleyke eyyühen-Nebıyyü ve rahmetullâhi ve berakâtüh, Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhis-sâlihîn. Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Rasûlühü.»^{1,2}

On ikinci rükün: Son teşehhüdde Peygamber - sallallahu aleyhi ve sellem-'e salatu selam getirmek (salli ve bârik dualarını okumak):

Şöyle der:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ».

«Allahumme salli alâ Muhammed»³. Bundan sonrasını söylerse o da sünnettir.

¹ Buhârî (797) nolu hadisi ve Müslim (402) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Anlamı: «Bütün tazimler, ibadetler ve güzel sözler ancak Allah içindir. Ey Peygamber! Sana selâm olsun, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun. (Ey Rabbimiz)! Selâm bize ve Allah'ın sâlih kullarının üzerine olsun. Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka hak ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve rasûlüdür»

³ Tirmizî (839) nolu hadisi rivayet etmiştir.

On üçüncü rükün: Rükünler arasında sırayı gözetmek:

Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bunları sırasıyla yapardı. Şöyle buyurmuştur:

«صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي».

«Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi (benim kıldığım şekilde), namaz kılın.»¹. Namazında hata yapan kişiye de sırasıyla olması gerekeni «sonra» edatını kullanarak öğretmiştir.

On dördüncü rükün: Selam vermek

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«وَحَتَامُهَا التَّسْلِيمُ».

«Bitişi selam ile olur» Şöyle de dua etmiştir:

«وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ».

«Namazdan çıkış, selam vermek ile olur.»²

Beşincisi: Namazın Vacipleri:

Sekiz vacibi vardır:

1- İftitâh (başlangıç) tekbiri dışındaki bütün tekbirler.

¹ Buhâri (6008) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhâri (1110) nolu hadisi rivayet etmiştir.

2- Rüküda «Subhâne Rabbiyel-Azîm» zikrinin bir kere söylenmesi, kemalin en alt sınırı olan üçe çıkarılması sünnettir. Ona kadar söylenebilir ki, o da en üst sınırıdır.

3- Rükûdan kalkarken «Semi'allahu limen hamideh» zikrinin söylenmesi. İmam olan için de tek başına namaz kılan için de geçerlidir.

4- «Rabbenâ ve lekel hamd» zikrinin rükûdan kalkıp doğrulurken söylenmesi.

5- Secdede bir kere «Subhâne rabbiye'l-a'lâ» zikrinin bir kere söylenmesi, üç kere söylemek sünnettir.

6- İki secde arasında «Rabbiğ firî» Rabbim! "Beni bağışla" zikrinin bir kere söylenmesi, üç kere söylemek sünnettir.

7- İlk teşehhüd; şöyle der:

«الْحَيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

«Et-tahiyyâtu lillâhi vessalevâtu vettayyibât. Esselâmu aleyke eyyuhen-Nebiyyu ve rahmetullâhi ve berakâtuh, Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhis-sâlihîn. Eşhedu en lâ ilâhe illallâh ve eşhedu enne

Muhammeden abduhû ve Rasûluhu.»¹

8- İlk teşehhüt için oturmak.

Altıncısı: Namazın Sünnetleri:

Namazın sünnetleri terk edildiğinde namaz bozulmaz. Sünnetler iki kısma ayrılır: Sözlü sünnetler ve fiili sünnetler.

Birincisi: Sözlü sünnetler:

1- Başlangıç duası: Birkaç farklı dua vardır:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ».

«Sübhânekellâhümme ve bi hamdik ve tebârakesmük ve teâlâ ceddük ve lâ ilâhe gayruk.»²
Anlamı: «Allah'ım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Senden başka hak ilah yoktur.»

2- Fatiha Suresi'ni okumadan önce eûzu besmele çekmek «Eûzu billâhi mine's-şeytâni'r-racîm». (Yani kovulmuş Şeytan'ın şerrinden Allah'a sığınırım) demektir.

3- Kıraatten önce besmele çekmek,

¹ Buhâri (835) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (743) nolu hadisi, Müslim (399) nolu hadisi rivayet etmiştir.

«Bismilahirrahmanirrahim» sözüdür.

4-Rükû ve secdeki zikirlerin birden fazla söylenmesi.

5- Birden fazla söylenen sözler:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي».

«Rabbiğfirlî» İki secde arasında.

6- Şu söz:

«مَلَأَ السَّمَاوَاتِ، وَمَلَأَ الْأَرْضَ، وَمَلَأَ مَا بَيْنَهُمَا، وَمَلَأَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ».

«Mil'e's-semâvâti ve mil'el-ardi ve mil'e ma şî'te min şey'in ba'du» demek. Bu sözden sonra:

«رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ».

«Rabbenâ veleke'l Hamd.»¹. Anlamı: «Rabbimiz! Hamt sanadır.»

7- Fatiha Suresi'nden sonra başka bir sure okumak.

8- Şu söz:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ».

«Allâhümme innê eûzü bike min azâbi cehennem

¹ Tirmizî (266) nolu hadisi rivayet etmiştir.

ve min azâbi'l-kabr ve min fitneti'l-mahyâ ve'l-memâti ve fitneti el-Mesîhi ed-Deccâl.»¹ Anlamı: «Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım. Cehennem azabından sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım. Deccal 'in fitnelerinden sana sığınırım.» Son oturuşta fazladan okuduğu her dua sünnettir.

İkincisi: Fiili sünnetler:

1- Eller dört yerde omuz veya kulak hizasına kadar kaldırılır:

A- Başlangıç (iftitâh) tekbirini alırken.

B- Rükûa giderken.

C- Rükûdan doğrulurken:

D- Üçüncü rekâta kalkarken.

2- Rükûdan önce ve sonra ayakta iken göğüs üzerinde sağ eli sol elin üzerine koymak.

3- Secde yerine bakmak.

4- Secde esnasında kolları vücudun yan kısmından uzak tutmak.

5- İki secdede karnı baldırlardan uzak tutmak.

6- Üç ve dört rekâtlı namazların son teşehhütleri hariç, bütün namazlarda iftiraş (sol ayağı yere

¹ Müslim (588) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yayarak üzerine) oturmak.

7- Üç rekâtlı ve dört rekâtlı namazların son teşehhüdünde teverruk (kalçanın üzerine) oturmak.

Yedincisi: Namazın Kılınış Şekli:

1- Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- namaz kılmak istediği zaman kibleye döner, avuç içi kibleye doğru olacak şekilde ellerini kaldırır ve şöyle derdi:

«اللَّهُ أَكْبَرُ».

Allahu Ekber

2- Sonra sağ eli ile sol elini tutarak göğsünün üzerine koyardı.

3- Sonra başlangıç duasını okur ve namazlarda farklı farklı başlangıç duası okumaya özen gösterirdi. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- 'den sabit olup bize ulaşan tüm başlangıç (iftitâh) dualarını okumak caizdir. Bunlardan bir tanesi de şu duadır:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ».

«Sübhânekellâhümme ve bi hamdik ve tebârakesmük ve teâlâ ceddük ve lâ ilâhe gayruk.»
«Allah'ım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın.

Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Senden başka hak ilah yoktur».

4- Sonra şöyle derdi:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ».

«Eûzu billâhi mine's-şeytânî'r-racîm,
Bismillâhirrahmânirrahîm.»

5- Sonra Fatiha Suresi'ni okur ve bitirince:
«Âmin» derdi.

6- Sonra Kur'an'dan ezberinde olan ve kolayına geleni okurdu. Sabah namazının farzında, akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtlarında da kıraati sesli okurdu. Geriye kalan rekâtlarda sessiz okurdu. Her namazın ilk rekâtını, ikinci rekâtından daha uzun tutardı.

7- Daha sonra iftitâh tekbirinde olduğu gibi ellerini kaldırır, Sonra da «Allahu Ekber» der, Rükû etmek için eğilir, Parmaklarının arası açık bir şekilde ellerini dizlerinin üzerine kavrayarak koyar ve sırtını ve başını düz tutar, başını ne yukarı kaldırır ne de aşağı indirirdi. Ve şöyle buyuruyor:

«سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» مرةً.

«Subhâne Rabbiyel-Azîm» Bu zikri bir kere söylerdi. Daha önceden de belirttiğimiz gibi kemalin en alt kısmı üç kez söylemektir.

8- Sonrasında şöyle söyleyerek başını kaldırır:

«سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ».

«Semi'allahu limen hamideh» Rükûa giderken ellerini kaldırdığı gibi kaldırırdı.

9- Tamamen doğrulduğunda şöyle derdi:

«اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، مَلَأَ السَّمَاءَ، وَمَلَأَ الْأَرْضَ، وَمَلَأَ مَا بَيْنَهُمَا، وَمَلَأَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ، أَهْلِ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُنَّا لَكَ عَبْدٌ، لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ».

«Allahumme Rabbenâ ve leke'l-hamd hamden, kesîran, tayyiben, mübâreken fîh Mil'e's-semâvâti ve mil'el-ardi ve mil'e mâ şî'te min şey'in ba'du ehlü's-senâi ve'lme'cd, ehakku mâ kâle el-abdu ve küllünâ leke'l abdu lâ mânia limâ a'tayte ve lâ mu'tiye limâ menâ'te. Ve lâ yenfe' zelceddi minke'l-ced»¹ Anlamı: «Gökler dolusu, yerle gökler arasındaki mesafe dolusunca ve bundan sonra dilediğin şeyler dolusunca (hamt yalnızca Sanadır) ey övgü ve şeref sahibi! Bir kulun -ki hepimiz senin kulunuz- söylediği şu söze en lâyük olan Sensin: Allahım! Senin verdiğine engel olacak, Senin engel olduğunu da verecek hiç kimse yoktur. Makam sahibinin sahip olduğu şeyler, Senin yanında

¹ Ebû Dâvûd (5168) nolu hadisi rivayet etmiştir.

kendisine hiçbir fayda vermez.» Tamamen doğrulduktan sonra uzunca dua okurdu.

10- Sonra tekbir getirir ve secdeye kapanır, ve ellerini kaldırmazdı, alnı, burnu, elleri, dizleri ve ayak parmak uçları üzerine secde ederdi, el ve ayak parmaklarıyla kıbleye yönelirdi, secdesinde düzgün bir şekilde dururdu, alnını ve burnunu iyice yere koyardı, avuç içleriyle yere sağlam temas ederdi ve dirseklerini kaldırırdı, kollarını vücudunun yanından ayırarak dururdu, karnını uyluklarından, uyluklarını da bacaklarından ayırarak secde yapardı. Secdesinde şöyle dua ederdi:

«سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى».

Subhane rabbiye'l-a'lâ (En yüce (yüksek) olan Rabbimi tüm noksanlıklardan tenzih ederim) Bir kez, bir defa. Daha önceden de belirttiğimiz gibi kemalin en alt kısmı üç kez söylemektir. Sünnette belirtildiği gibi dua ederdi.

11- Sonra da «Allahu Ekber» diyerek başını kaldırırdı, daha sonra sol bacağını yere serer, üzerine oturur ve sağ ayağını dikerdi. Ellerini uyluklarının üzerine koyar ve şöyle söylerdi:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاجْبُرْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي».

«Allâhümmağfir lî, verhamnî, vecburnî, vehdinî

verzukuñî».¹ Anlamı: «Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, benden zorluğu gider, bana hidayet et ve beni rızıklandır.»

12- Sonrasında “Allahu Ekber” deyip secdeye gider ve birinci secdede yaptıklarının aynısını ikincisinde de yapardı.

13- Sonra “Allahu Ekber” diyerek başını kaldırır, dizlerine ve uyluklarına dayanarak ayağa kalkardı.

14- Ayağa tam olarak kalktığında; kıraate başlardı. İkinci rekâtı da birincisi gibi kılardı.

15- Sonra iki secde arasında oturduğu gibi birinci teşehhüt için de iftiraş oturuşuyla otururdu. Sağ elini sağ uyluğuna, sol elini de sol uyluğuna koyardı, sağ elinin başparmağını orta parmağı ile halka olacak şekilde birleştirdi, İşaret parmağıyla işaret edip ona doğru bakardı. Ve şöyle buyuruyor:

«الْحَيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

«Et-tahıyyâtü lillâhi vessalevâtü vettayyibât. Esselâmü aleyke eyyühen-Nebıyyü ve rahmetullâhi ve berakâtüh, Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhis-sâlihîn. Eşhedü en lâ ilâhe illallâh vahdehû lâ şerîke

¹ Tirmizî (284) nolu hadisi rivayet etmiştir.

leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Rasûlühü.» Bu oturuşu kısa tutardı.

16- Sonra “Allahu Ekber” diyerek kalkar, üçüncü ve dördüncü rekâtları da ilk ikisinden daha kısa tutarak kılardı. Bu rekâtlarda (ikinci ve üçüncü) sadece Fatiha Suresi'ni okurdu.

17- Sonra son teşehhütte, teverruk oturuşuyla otururdu. Teverruk, sol bacağına yere serip sağ taraftan dışarı çıkarmak ve sağ bacağına dikip kalçayı yere koymaktır.

18- Sonra ilk teşehhütteki gibi son teşehhüdü yapardı. Et-tahıyyâtü duasından sonra şöyle dua ederdi:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُّجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُّجِيدٌ».

«Allahümme salli alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed, kemâ salleyte alâ âli İbrâhîme, inneke hamîdun Mecîd, ve bârik alâ Muhammed ve alâ âli Muhammed, kemâ bârekte alâ âli İbrâhîme, inneke hamîdun Mecîd» Anlamı: «Allah'ım! İbrahim'i ve İbrahim'in ailesini, meleklerinin yanında methettiğin gibi, Muhammed-sallallahu aleyhi ve sellem-i ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ailesini de meleklerinin yanında methet. Şüphesiz sen; çok övülensin, şeref sahibisin.

Allah'ım! İbrahim'i ve İbrahim'in ailesini mübarek kıldığın gibi, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ailesini de mübarek kıl. Şüphesiz sen; çok övülensin, şeref sahibisin.»

19- Cehennem azabından, kabir azabından, hayat ve ölümün fitnesinden ve Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınırđı. Kur'an ve sünnette belirtilen dualarla dua ederdi.

20- Sonra sağına dönerek selam verir ve şöyle derdi:

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ»

«Es-selâmu aleykum ve rahmetullahi ve berakâtuh» Aynı şekilde soluna dönerek selam verirdi. Kibleye yönelerek selam vermeye başlar ve tamamen dönerek selamı bitirirdi.

Sekizinci: Namazın Mekruhları:

- 1- Gereksiz yere sağa sola bakmak.
- 2- Gökyüzüne doğru bakmak.
- 3- Gerekli olmadan gözlerin kapatılması.
- 4- Secde yaparken kolları yere sermek.
- 5- Gereksiz yere ağız ve burnun örtülmesi.
- 6- Küçük ve büyük tuvalet yapma ihtiyacı varken

veya arzu edilen bir yemek varken namaz kılmak.

7- Secde ederken alnına ve burnuna yapışan şeyleri silmek. Namazı bitirdikten sonra bunu silmesinde bir sakınca yoktur.

8- İhtiyaç duymadan kıyamda dururken duvara vb. yaslanmak.

Dokuzuncusu: Namazı Bozan Haller:

1-Yemek ve içmek.

2- Namazda okunacaklar haricinde söz söylemek.

3- Gülmek ve kahrkaha atmak.

4- Namazın bir rüknünü veya vacibini kasıtlı olarak terk etmek.

5- Kasıtlı olarak bir rükün veya rekât eklemek.

6- Kasıtlı olarak imamdan önce selam vermek.

7- İhtiyaç duymadan namazla ilgili olmayan aşırı, sürekli hareketler yapmak.

8- Abdesti bozmak, kasıtlı olarak avret yerini açmak, zaruri bir durum olmadan bedeni kıbleden başka bir yöne aşırı derecede döndürmek, niyeti bozmak gibi namazın şartlarından birine aykırı bir şey yapmak.

Onuncusu: Sehib Secdesi:

Sehib: Dalgınlık ve unutkanlık demektir. Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- de namazda dalgınlığına gelerek unutmuştur. Çünkü dalgınlık ve unutkanlık insan doğasının bir gereğidir. Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'in dalgınlığı/unutkanlığı, Allah'ın onun ümmeti üzerindeki nimetinin ve dinlerinin tamamlanmasının bir parçasıdır. Böylece, Allah'ın kendilerine emrettiği şeylerde bir dalgınlık durumunda, peygamberi örnek alıp onu takip edebilirler.

Sehib secdesinin yapılmasının emredildiği durumlar:

1- Birinci durum:

Namazda fazladan bir şey yapmak: Fiili hareketlerin ya da sözlerin fazladan yapılması.

A- Fiili bir şeyin fazladan yapılması: Eğer fazlalık namazla ilgili bir şey ise; örneğin oturacağı yerde kıyamda durursa, kıyamda duracağı yerde oturursa yahut da rükû veya secdeye ilave yaparsa bu gibi yanlışlıkları dalgınlıkla ve unutarak yapmış ise sehib secdesi yapar.

B- Fazladan okunanlar: Rükû ve secdede Kur'an okumak gibi.

Eğer bunu yaparsa; sehiv secdesi yapması müstehaptır.

2- İkinci durum:

Yanlışlıkla, dalgınlıkla namazı eksik kılmak. İki şeyden biri yapıldığında olur:

A- Namazın bir rükününü bırakmak: Bu rükün iftitâh tekbiri ise, namazı sahih olmadığı gibi, sehiv secdesi de onun yerine geçmez. Unuttuğu şey iftitâh tekbiri dışında rükû veya secde gibi bir rükün ise sonrasındaki rekâtta kıraate başlamadan önce dalgınlıkla unuttuğunu hatırlarsa; unuttuğu yere dönmesi farzdır. Unuttuğu rükünü ve daha sonraki rükû ve secdeyi de tekrar yapar.

Bir sonraki rekâtı kılariken kıraate başladıktan sonra eksik yaptığını hatırlarsa, dalgınlıkla bir önceki rekâtta terk ettiği rükün sebebiyle o rekât sayılmaz ve içinde bulunduğu rekât unuttuğu rekâtın yerine geçer.

B- Bir vacibi terk etmek: İlk teşehhüdü unutmak veya rükûda tesbihi unutmak gibi. Bu durumda: Sehiv secdesi yapar.

3- Üçüncü durum: Şüphe etmek

Örneğin, öğle namazında üç rekât mı yoksa dört rekât mı kıldığından şüphe ederse, bu durumda:

A- Kendisi için iki durumdan birinin daha kesin olma olasılığı ortaya çıkarsa; onunla amel eder ve namazın sonunda sehiv secdesi yapar.

B- Kendisi için iki durumdan birisi diğerine göre daha ağır basmıyorsa; yakîn üzerine yapacağını bina eder ve namazın sonunda sehiv secdesi yapar.

Bu şüphe namazı bitirdikten sonra olmuşsa veya çokça şüphe eden biriye; bu şüpheyi hiç aldırış etmez.

Faydalı bir bilgi: Eğer bu bir eksiklikten veya şüpheden kaynaklanıyorsa ve bu iki durumdan birisi diğerine göre daha ağır basmıyorsa sehiv secdesi selamdan önce yapılır. Eğer bu namazdaki bir ziyade veya tercih edilen ile amel edilen bir şüpheden kaynaklanıyorsa sehiv secdesi selamdan sonra yapılır. Sonuç olarak Allah'ın izniyle sehiv secdesi hususunda bir genişlik vardır.

On Birincisi: Namaz Kılmanın Haram Olduğu Vakitler:

Asıl olan her vakitte namaz kılmanın caiz olmasıdır. Ancak din, aşağıdaki gibi belirli vakitlerde namaz kılınmasını haram kılmıştır:

1- Sabah namazından sonra Güneş doğuncaya ve doğduktan sonra gözle görülebilir bir şekilde bir

mızrak boyu yükselene kadar.

2- Güneş zeval vaktinde tam tepede olup batıya doğru meyledene kadar. Namaz kılmanın haram kılındığı en kısa zaman dilimidir.

3- İkinci namazından sonra Güneş batıncaya kadar. Namaz kılmanın haram kılındığı en uzun zaman dilimidir.

Haram kılınan vakitlerde kılınması caiz olan namazlar:

1- Kaçırılan farz namazların kaza edilmesi.

2- Tahiyetü'l mescit, iki rekât tavaf namazı, küsuf/Güneş tutulması namazı ve cenaze namazı gibi özel sebepleri olan namazlar.

3- Sabah namazının farzını kıldıktan sonra sünnetini kaza etmek.

On İkincisi: Cemaatle Namaz Kılmak:

Camilerde cemaatle namaz kılınması İslam'ın büyük bir şiarıdır. Müslümanlar, beş vakit namazı camilerde cemaatle kılmanın Yüce Allah'a yakınlaştıran en büyük itaatlerden ve hatta İslam'ın en büyük şiarı olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

1- Cemaatle namaz kılmanın hükmü:

Gücü yeten erkeklerin beş vakit namazı camide cemaatle mukim oldukları zamanda ve yolcu olduklarında, güvende oldukları ve korku hallerinde kılmaları farz-ı ayndır.

Kur'an ve sünnette, önceki ve sonraki nesiller olarak Müslümanların asırlardır yaptıkları uygulama cemaatle namaz kılmanın farz olduğunu gösterir.

Allah Teâlâ'nın şu buyruğu Kur'an'dan bunun delilidir:

﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ...﴾

(İçlerinde bulunup da onlara namaz kıldırдыңın zaman, onlardan bir grup da seninle beraber namaza dursunlar...) [Nisâ Suresi: 102. Ayet]. Ayet-i kerimede cemaatle namaz kılmanın farz oluşuna açıkça işaret edilmektedir. Müslümanların korku halinde cemaatle namazı terk etmelerine izin verilmemiştir. Eğer namazı cemaatle kılmak farz olmasaydı, korku hali mazur görülmenin en başında gelirdi. Cemaatle namaz kılmayı terk etmek ve bu konuda tembellik yapmak münafıkların en meşhur özelliklerindendir.

Sünnette bunun birçok delili vardır, bazıları şunlardır:

Sahîh-i Müslim'de gelen hadiste:

أَنَّ رَجُلًا أَعْمَى قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَهْدِينِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَهُ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ أَنْ يُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ: «هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَجِبْ».

Kör bir adam şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü, beni mescide götürecek biri yok, evinde namaz kılmak için Rasûlullah'tan izin istedi, o da ona izin verdi. Kör adam arkasını dönüp giderken, Rasulullah ona: «Ezanı duyuyor musun?» dedi. Adam: Evet diye cevap verince, Peygamber Efendimiz: «O halde icabet et» dedi.¹

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- kör olmasına ve karşılaştığı zorluklara rağmen ona cemaatle namaz kılmak için mescide gitmesini ve ezana icabet etmesini emretmiştir. Bu da cemaatle namaz kılınmasının farz olduğunu göstermektedir.

2- Cemaatle namazı idrak etmek/namaza yetişmek nasıl olur:

İmamlarla birlikte bir rekât namaza yetişmekle cemaatle namaz kılınmış olur. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«مَنْ أَدْرَكَ رُكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ».

«Kim namazdan bir rekâta yetişirse namaza

¹ Müslim (1484) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yetişmiş demektir.»¹.

3- Bir rekâta nasıl yetişilmiş olunur:

Rükûa yetişilince bir rekâta yetişilmiş olunur. Mesbuk (namaza en başında yetişemeyen) kişi, rükû ederken imama yetişirse, iftitâh tekbirini ayakta getirmeli, sonra tekrar rükû için tekbir getirmelidir. Eğer ayakta iftitâh tekbirini getirmekle yetinirse, iftitâh tekbiri rükû için getireceği tekbirin yerine de geçer.

4- Cemaate gitmemek için mazeret sayılan durumlar:

1- Cuma ve cemaatle kılınan namaza katılmayı zorlaştıracak derecede hastalık.

2- Tuvalet ihtiyacı olduğu halde namaz kılmaya devam etmek. Çünkü tuvalet ihtiyacı varsa bunu gidermeden sıkışık bir şekilde devam etmek, namazda huşunun kaybolmasına ve bu durumun vücuda zarar vermesine sebep olur.

3- Cemaatle kılınan namazdan geri kalmak gibi bir alışkanlık veya hileye kapılmamak kaydıyla, bir kişi açken veya canı yemek arzu ederken önüne yemek konulması durumunda.

¹ Buhârî (609) nolu hadisi, Müslim (602) nolu hadisi rivayet etmiştir.

4- Kendisi, parası veya başka şeyler için gerçek anlamda bir korku durumu varsa.

On Üçüncüsü: Korku Namazı:

Korku namazı; kâfir, isyancı ve kendileri ile savaş edilenler gibi mübah olan her savaşta meşru kılınmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا...﴾

(...Kâfirlerin size saldırmasından korkarsanız...) [Nisâ Suresi: 101. Ayet]. Kendileri ile savaşılması caiz olan diğer kimseler de buna kıyas edilir.

Korku namazı iki şartla meşrudur:

1) Düşmanın kendisiyle savaşılması helal olan kimselerden olması.

2) Namaz esnasında Müslümanlara saldıracağından korkmak.

Korku namazının kılınış şekli:

Bir çok kılınış şekli vardır ki bunlardan en meşhuru Sehl -radiyallahu anh-'ın hadisinde bildirilmektedir:

أَنَّ طَائِفَةً صَفَّتْ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، وَطَائِفَةٌ وَجَّاهُ الْعَدُوَّ، فَصَلَّى بِالَّتِي مَعَهُ رُكْعَةً، ثُمَّ ثَبَّتَ قَائِمًا، وَأَتَمُّوا لِأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ انْصَرَفُوا، وَصَفُّوا وَجَّاهُ الْعَدُوَّ، وَجَاءَتِ الطَّائِفَةُ

الْأُخْرَى، فَصَلَّى بِهِمُ الرُّكْعَةَ الَّتِي بَقِيََتْ مِنْ صَلَاتِهِ، ثُمَّ ثَبَّتَ جَالِسًا، وَأَتَمُّوا
لِأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ سَلَّمَ بِهِمْ.

Bir grup Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem-'in arkasında saf tuttu ve bir grup da düşmanın karşısında durdu. Nebî -aleyhisselâm- da yanındakilere bir rekât namaz kıldırdı sonra ayakta kaldı ve onlar da kendileri namazı tamamladılar. Daha sonra onlar gittiler, düşmanın karşısında durdular. Diğer topluluk geldi, Nebî -aleyhisselâm- da namazından kalan bir rekâtı onlarla birlikte kıldı sonra oturarak onları bekledi. İkinci topluluk kendileri namazı (selama kadar) tamamladılar. Sonra Rasûlullah selam verdi arkasındakilerde selam verip birlikte namazı bitirdi.¹

Korku namazından çıkardığımız faydalı bilgiler:

1- İslam'da namazın ve cemaatle namaz kılmanın önemi ifade edilmiştir. Çünkü namaz yükümlülüğü zor şartlarda dahi düşmez.

2- Bu ümmetin üzerinden zorluğun kaldırılması, İslam dininin hoşgörüsü ve her zaman ve mekanda geçerli olduğu ifade edilmiştir.

3- İslam dininin mükemmelliği ifade edilmiştir.

¹ Buhârî (4130) nolu hadisi, Müslim (842) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Çünkü her duruma uygun olanı meşru kılmıştır.

On Dördüncüsü: Cuma Namazı:

Birincisi: Hükümü:

Cuma namazı; mazereti olmayan, Müslüman, erkek, bülüğ çağına ermiş, akli başında ve mukim olan her kimse üzerine farz-ı ayındır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾﴾

{Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığında Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır.} [Cum'a Suresi: 9]

Nitekim Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتَمَنَّ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ».

«Birtakım insanlar; ya cuma namazını terk etmeyi bırakırlar ya da Allah onların kalplerini mühürler. Sonra da onlar gâfillerden olurlar.»¹.

¹ Müslim (865) nolu hadisi rivayet etmiştir.

İkincisi: Cuma namazının sahih olmasının şartları:

A) Vakti: Vakti öğle namazı vakti gibidir. Vakti girmeden önce ve vakti çıktıktan sonra kılınması geçerli olmaz.

2) Cemaatle kılınan bir namaz olup, doğru olan görüşe göre en az cemaat sayısı 3'tür. Tek kişi veya iki kişi kılsa geçerli değildir.

3) Cuma namazını kılanların, herkes tarafından bilinen yerleşik hayat sürmek için inşa edilmiş evlerde ikamet eden ve yaşayan kimseler olması gerekir. Bu binalar ister betonarme, ister taş, toprak gibi malzemeden yapılmış olması fark etmez. Buna göre sabit bir yere yerleşmeyen, hayvanlarını beslemek için hareket eden ve otların bulunduğu yerleri takip eden çöl halkı, çadır ve baraka sahiplerinin cuma namazı kılmaları geçerli değildir.

4) Cuma namazından önce iki hutbe okunmalıdır. Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- Cuma namazı kıldırırken sürekli böyle yapmıştır.

Üçüncüsü: İki cuma hutbesinin rükünleri:

1- Allah'a hamd-ü senâda bulunmak ve kelime-i şehadet.

Peygamber Efendimiz-sallallahu aleyhi ve

sellem-'e salatu selâm getirmek.

3- Allah'a karşı takvalı olmayı tavsiye etmek.

4-Kur'an'dan bir şeyler okumak.

5- Vaaz etmek, nasihat etmek.

Dördüncüsü: Cuma hutbelerinin müstehapları:

1- Hutbenin minber üzerinde verilmesi.

2- Az bir oturuşla iki hutbenin arasının ayrılması. 3- İki hutbede de Müslümanlar ve onların yöneticileri için dua edilmesi.

4- İki hutbenin de kısa tutulması.

5- Minbere çıktığı zaman hutbeyi verecek kimsenin cemaate selam vermesi.

Beşincisi: Cuma günü yapılması müstehap olan şeyler:

1- Misvak kullanmak.

2- Eğer, varsa koku sürünmek.

3- Cuma namazına gitmek için evden erken çıkmak.

4- Camiye yürüyerek gitmek ve binek kullanmamak.

5- İmama yakın bir yere oturmak.

6- Dua etmek.

7- Kehf Suresi'ni okumak.

8- Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e salatu selam getirmek.

Altıncısı: Cuma namazına gidenlere yasak kılınan şeyler:

1- Cuma günü imam hutbe okurken konuşmak haramdır. Nitekim Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: أَنْصِتْ، وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ، فَقَدْ لَغَوْتَ».

«Cuma günü imam hutbe verirken (yanındaki arkadaşına) "Sus!" dersin, boş konuşmuş (cumanın sevabını kaçırmış) olursun.»¹ Hadiste geçen el-Lağv sözü günah manasına gelir.

2- İmam olan kimsenin ya da ön saftaki boş yere ulaşmanın başka bir yolu olmadığı durum hariç, insanların arasını yara yara ön saflara geçmesi mekruhtur.

Cuma namazına yetişilmesi:

Kim Cuma namazının ikinci rekâtına yetişip, imamla birlikte rükûa varırsa; cuma namazına

¹ Buhârî (934) nolu hadisi ve Müslim (851) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yetişmiş, idrak etmiş olur ve iki rekâta tamamlar. İkinci rekâtın rükûuna yetişemezse cuma namazını kaçırmış olur. Dört rekâta tamamlayarak öğle namazını kılar. Aynı şekilde bir kimse, uyku veya başka bir sebepten dolayı cuma namazını kaçırırsa; öğle namazını kılar.

Mazeret Sahibi Olan Kimselerin Namazları:

Birincisi: Hasta kimsenin namazı:

Birinci husus: Hastanın namazı güç yetirebildiği kadarıyla kılması gerekir. Akli yerinde olduğu sürece, namazın vaktini geçirmesi caiz değildir.

İkinci husus: Hasta olan kişi namazı nasıl kılar?

1- Hasta kimse ayakta durabiliyorsa, kendisine bir meşakkat ve zararı yoksa namazını ayakta kılması, rükû ve secde etmesi gerekir.

2- Ayakta durabiliyor ancak rükû ve secde yaparken zorlanıyorsa; ayaktaiken îmâ ile rükû, otururken de îmâ ile secde yapar.

3- Ayakta namaz kılamıyorsa; oturarak namaz kılar. Sünnet olan şudur, ayakta namaz kılamayan kimse bağdaş kurup oturur, îmâ ederek rükû yapar ve mümkünse yere secde eder. Aksi takdirde îmâ ederek secde yapar, secdeyi îmâ ederek yaparken

rükûdan daha fazla eğilir.

4- Oturarak namaz kılamıyorsa, yüzü kibleye dönük olarak yan yatar ve o şekilde namaz kılar. Mümkünse sağ tarafa doğru yatması daha faziletlidir ve îmâ ederek rükû ve secdesini yapar.

5- Yan tarafına yatarak namaz kılamayacak durumda ise; sırtüstü yatar, ayaklarını kibleye doğru uzatır, îmâ ederek rükû ve secdesini yaparak namazını kılar.

6- Rükû ve secdede bedeniyle îmâ etmesi mümkün değilse; başı ile îmâ ederek namazını kılar. Eğer bu da onun için zor olacak ise; îmâ ederek kılmasına gerek kalmaz. Namazda yapması gerekli olan rükû, secde ve teşehhüde oturma gibi durumları kalbinden yapmaya niyet ederek olduğu hal üzerinde namazını kılar ve okuması gereken zikirleri okur.

7- Hasta olan kimse, kibleye yönelmek, su ile abdest almak, su bulamadığı veya su kullanamadığı zaman teyemmüm almak, necasetten temizlenmek gibi namazın şartlarını gücü yettiğince yerine getirmelidir. Bu şartlardan birini yapamayacak durumda olursa kendisinden sorumluluk kalkar. Olduğu hal üzere namazını kılar ve namazı vaktinden sonraya geciktirmez.

8- Hasta olan kimsenin kıyam ve rükû yerine bağdaş kurup oturması, diğer durumlarda ise ayağını sererek üzerine oturması sünnettir.

İkincisi: Yolcunun Namazı:

1- Mazeret sahibi olanlar arasında yolcu da vardır. Bu yüzden dört rekâtlık namazı iki rekât olarak kısaltıp kılması dinen uygun görülmüştür. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ...﴾

(Yeryüzünde bir yolculuğa çıktığınız zaman, kâfirlerin size saldırmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızdan ötürü size bir günah yoktur...) [Nisâ Suresi: 101. Ayet].

Enes bin Mâlik -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

«خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ يُصَلِّي رُكْعَتَيْنِ رُكْعَتَيْنِ، حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ».

"Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte Medine'den Mekke'ye gittik ve Medine'ye dönünceye kadar (dört rekâtlık namazları) ikişer

rekât olarak kıldı."¹.

Namazı kısaltma; yolcunun yaşadığı yerdeki meskun mahalden çıkması ile başlar. Çünkü Allah, yolculuğa çıkanlara namazı kısaltma izni vermiştir. Bir kimse yaşadığı yerden ayrılmadan sefere çıkmış veya yolcu sayılmaz. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- sadece yolculuk halindeyken namazları kısalttırdı.

2- Yolcunun kat etmek isteyip namazı kısaltmasının caiz olduğu mesafe yaklaşık seksen kilometredir.

3- Yolcu, yaşadığı yere tekrar dönene kadar namazlarını kısaltabilir.

4- Yolcu bir beldeye varır ve orada ikamet etmek isterse; onun için üç durum vardır:

a) Dört günden fazla kalmayı planlayan bir kimse ise; ikamet ettiği ilk günden itibaren namazını tamamlamalı ve yolculuk ruhsatlarından yararlanmamalıdır.

b) Dört gün veya daha az kalmayı planlayan bir kimse ise; namazlarını kısaltması ve yolculuk ruhsatlarından faydalanması caizdir.

¹ Buhârî (1081) nolu hadisi, Müslim (693) nolu hadisi rivayet etmiştir.

c) Ne kadar kalacağı belli değil; ancak kendisine uygun olan yere göre bir gün veya on gün kalabilecek ise, ya da tedavi veya kontrol için gittiyse yapmayı hedeflediği işi bitince yaşadığı yere geri dönecek ise; kalış süresi dört günü aşırsa dahi, dönünceye kadar namazlarını kısaltması ve yolculuk ruhsatlarından faydalanması caizdir.

5- Yolcu, mukim (yerleşik) bir imamın arkasında namaz kılıyorsa; son teşehhütte imama yetişmiş olsa bile namazı tam olarak kılması gerekir.

6- Mukim olan kimse namazı kısaltarak kılan yolcunun arkasında namaz kılsa, imam selam vermesinden sonra mukim olan kimsenin namazı tamamlaması gerekir.

On Altıncısı: Bayram Namazları:

Müslümanların bayramları, Allah Teâlâ'nın onlar için dinde uygun gördüğü, onların kendi inisiyatiflerine bırakılmayan dini bayramlardır. Müslümanların iki bayram vardır: Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı. Allah Teâlâ'nın dini bayram olarak meşru kılmadığı ve emretmediği hatta kâfirlerin kendi kendilerine uydurdukları bayramları veya bidat olan bayramlardan farklıdır.

İki bayram namazının hükmü:

Farz-ı kifayedir. Peygamber -sallallahu aleyhi ve

sellem- ve Raşid Halifeler -radiyallahu anhum- bu namazı sürekli kılmışlardır. Dinin öne çıkan göstergelerinden ve şiarlarından biridir.

İki bayram namazının vakti: Güneşin mızrak boyu yükselmesiyle, yani Güneş'in doğmasından yaklaşık on beş dakika sonra başlar, Güneş'in tam tepe noktasına gelmesiyle biter.

İki bayram namazının kılınışı şekli:

1- Birinci rekâta iftitâh tekbirini (Tekbîratü'l-İhrâm'ı) alır, sonra başlangıç duasını okur, sonra altı tekbir getirir, her tekbirde ellerini kaldırır, Allah'a hamdeder, O'na senâda bulunur. Tekbirlerin arasında Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e salât ve selam getirir. Eûzü besmele çeker ve kıraate başlar.

2- İkinci rekâta kalkmak için tekbir getirdikten sonra beş tekbir getirir, Eûzü besmele çeker ve kıraate başlar. Birinci rekâta Fatiha'dan sonra A'lâ Suresi'nin ikinci rekâta Gâşiye Suresi'nin okunması müstehaptır.

3- İmam selam verdikten sonra; minbere çıkar ve cuma hutbesinde olduğu gibi aralarında kısa bir süre oturarak iki hutbe okur.

Bayramın Sünnetleri:

A- Gusûl abdesti almak.

B- Temizlenip güzel kokular sürünmek.

C- Ramazan Bayramı'nı kılmak için çıkmadan önce bir şeyler yemek, Kurban Bayramı'ndan sonra ise varsa kestiği kurbanın etinden yemek.

D- Yürüyerek camiye gitmek.

E- Camiye giderken bir yoldan gidip başka bir yoldan dönmek.

F- Cemaatin bayram namazı kılınacak yere erken gitmesi. İmam bu kapsamda değildir.

Tekbir getirmek:

İki bayram gecesi, zilhiccenin ilk on günü ve Teşrik Günleri'nde tekbir getirmek sünnettir.

Birinci çeşidi: Mutlak tekbir: Belirli bir zamanla sınırlı olmayan.

1- Ramazan Bayramında: Bayram gecesi gün batımından bayram namazının başlangıcına kadar.

2- Kurban Bayramı'nda: Zilhicce ayının birinci günü gecesi Güneş'in batmasından, Teşrik Günleri'nin son günü Güneş'in batmasına kadar.

İkinci çeşidi: Mukayyet tekbir: Farz namazların sonunda getirilen tekbir.

1- Hacca gitmeyenler için: Arafat Günü'nün sabah namazından sonra başlar. Teşrik Günleri'nin

en son gününde ikinci namazı sonrasına kadar devam eder.

2- İhramda (hacı) olan kimse için: Bayram günü öğle namazından sonra başlar. Teşrik Günleri'nin en son gününde ikinci namazı sonrasına kadar devam eder.

On Yedincisi: Kusûf Namazı:

Husûf ve Kusûfun Anlamları:

Husûf: Gece Ay ışığının bir kısmının veya tamamının kaybolmasıdır.

Kusûf: Gün içinde Güneş ışığının tamamen gitmesi veya bir kısmının kaybolmasıdır.

Kusûf Namazının Hükümü:

Müekked sünnettir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hayatta olduğu dönemde Güneş tutulduğu zaman namaz kılması buna delildir. Aynı şekilde bu namazın kılınmasını emretmesi de bunun başka bir delilidir. Âlimler bu namazın meşruluğu konusunda icmâ etmişlerdir.

Vakti:

Kusûf veya Husûf başlangıcından, Kusûf veya Husûfun sona erip bitmesine kadar devam eder.

Kılınış Şekli:

İki rekâttır, her iki rekâta kıraat sesli okunur ve kılınış şekli aşağıdaki gibidir:

A- "Allahu Ekber" deyiyerek namaza başlanır, başlangıç duasını okur, eûzü besmele çeker, Fatiha Suresi'ni okur, sonra uzun bir sure okur.

B- Sonrada uzunca bir rükû yapar.

C- Sonra rükûdan kalkarken: "Semiallahu limen hamide" der, sonra Fatiha Suresi'ni okur, sonra uzun ve ilkinden daha kısa bir sure okur.

D- Daha sonra ilk rükûdan daha kısa olan uzun bir rükû yapar.

E- Sonra rükûdan kalkarken: "Semiallahu limen hamide" der.

Sonra iki uzun secde yapar.

G- Sonra ikinci rekâta kalkar. Birinci rekâtı kıldığı gibi kılar ama ondan daha kısa sürer.

Sünnetleri:

A) (es-Salâtü Câmia) haydi namaza diyerek namaz için seslenilir.

B) Cemaatle kılınır.

c) Kıyam, rükû ve secdesi uzun tutulan bir namazdır.

d) İkinci rekât birinciden daha kısa olmalıdır.

e) Sonrasında vaaz edilmeli, iyilik yapmaya ve kötülükleri terk etmeye teşvik edilmelidir.

f) Çokça dua edilir, istiğfar edilir ve sadaka verilir.

On Sekizincisi: İstiskâ (Yağmur)

Namazı:

1) İstiskâ: Kuraklık sırasında Allah Teâlâ'dan yağmur yağdırmasını istemektir.

İstiskâ Namazının Kılınması İçin Meşru Kılınan Vakit:

İstiskâ namazı, toprağın çorak olduğu, yağmurun yağmadığı ve yağmurun kesilmesinin zarar verdiği durumlarda meşru kılınmıştır. Kulların Rablerine yalvarıp yakarıp dua edip O'ndan yağmur yağdırmasını dilemek ve çeşitli dualarla O'ndan yardım istemekten başka çareleri yoktur.

a- Bazen toplu olarak, bazen de bireysel olarak da kılınır.

b- Bazen cuma hutbesinde hatip dua eder ve Müslümanlar onun duasına amin derler.

c- Bazen de, namaz veya hutbe olmaksızın, hangi vakit olursa olsun dua edilir.

İstiskâ (Yağmur) Namazının Hükümü:

İstiskâ namazını kılınması için gerekli olan neden var olduğunda kılınması müekked sünnettir. Çünkü Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle yapmıştır. Abdullah bin Zeyd -radiyallahu anh-'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

«خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى، فَاسْتَسْقَى، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، وَقَلَبَ رِذَاءَهُ، وَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ».

Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- istiskâ (yağmur) namazı için namazgâha gitti. Namaz kılmak istediğinde kibleye döndü ve üzerindeki elbisesini ters çevirdi, sonra da iki rekât namaz kıldı.¹

İstiskâ Namazının Kılınış Şekli:

İstiskâ namazının kılınış şekli bayram namazı gibidir. Bayram namazı gibi musalla denilen geniş bir alanda kılınması müstehaptır. Rekât sayısı, kıraatı açıktan okunması, hutbeden önce kılınması, kıraatten önce birinci ve ikinci rekâtlarda fazladan tekbir alınması gibi hükümler de bayram namazı ile aynıdır. Daha önce bayram namazlarının nasıl kılındığını zikretmiştik. Bu namazda bir hutbe

¹ Buhârî (1012) nolu hadisi Müslim (894) nolu hadisi rivayet etmiştir.

okunur.

On Dokuzuncusu: Cenaze Ahkamı:

Birincisi: Ölmek üzere olan kişi hakkındaki hükümler:

1- Ölmek üzere olan kişinin yanında bulunanların, ona «Lâ ilâhe illallah» "Allah'tan başka hak ilah yoktur" sözünü telkin etmeleri sünnettir.

2- Ölüm döşeğindeki kişinin kibleye çevrilmesi sünnettir.

3- Vefat ettikten sonra gözlerinin kapatılması sünnettir.

4- Ölen kişinin ölümünden sonra bir örtüyle örtülmesi sünnettir.

5- Hızlı bir şekilde hazırlanmalıdır.

6- Borçlarının biran önce ödenmesi gerekir.

7- Ölen kişinin yıkanıp kefenlenmesi farz-ı kifâyedir.

İkincisi: Ölen kimsenin cenaze namazını kılmanın hükümleri:

Hükmü: Farz-ı Kifâyedir.

Şartları:

- 1) Kibleye dönmek.
- 2) Setru'l Avret.
- 3) Necasetten kaçınmak.
- 4) Cenaze namazını kılan kişinin ve namazı kılınan kişinin temiz olması.
- 5) Cenaze namazını kılanın ve kılınan kişinin Müslüman olması.
- 6) Yaşadığı yerde cenaze varsa katılmak.
- 7) Namazı kılacak kişinin mükellef olması gerekir.

Rükünleri:

- 1) Ayakta kılmak.
- 2) Dört tekbir ile kılmak.
- 3) Fatiha Suresi'ni okumak.
- 4) Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e salatu selâm getirmek.
- 5) Ölen kişi için dua etmek.
- 6) Bunları sırayla yapmak.
- 7) Selam vermek.

Sünnetleri:

- 1) Bütün tekbirlerde elleri kaldırmak:

- 2) Eûzü besmele çekmek.
- 3) Kendisi ve Müslümanlar için dua etmek.
- 4) Kıraati sessiz okumak.
- 5) Dördüncü tekbirden sonra ve selamdan önce biraz durmak.
- 6) Sağ eli, sol elin üzerine koyarak göğsün üzerinde bağlamak.
- 7) Selam verirken sadece sağ tarafa vermek.

Kılınış Şekli:

İmam ve tek başına kılan kimse cenaze erkek ise göğsü hizasında, kadın ise beli hizasında durur. "Allahu Ekber" diyerek Tekbir getir, "Subhaneke" duasını okumaz, eûzü besmele çeker ve Fatiha Suresi'ni okur.

Sonrasında "Allahu Ekber" der, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e salâtü selâm getirir, sonra "Allahu Ekber" der ve ölen kişi için sünnette gelen duayı yapar. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle dua etmiştir:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَّتِنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرْنَا وَأُنْثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَعَائِلَتِنَا،
اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِيمَانِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِسْلَامِ، اللَّهُمَّ
لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ».

«Allâhümmağfir lihayyinâ ve meyyitinâ ve

sağîrinâ ve kebîrinâ ve zekerinâ ve ünsânâ ve şâhidinâ ve gâibinâ. Allâhümme men ahyeytehû minnâ feahyihî alel îmâni ve men teveffeytehû minnâ feteveffehû alel İslâm. Allahümme lâ tahrimnâ ecrahû ve lâ tûdillenâ ba'dehû.»¹ Anlamı: «Allahım! Dirilerimizi ve ölülerimizi, küçüklerimizi ve büyüklerimizi, erkeklerimizi ve kadınlarımızı, burada bulunanlarımızı ve bulunmayanlarımızı bağışla! Allah'ım! Bizden hayatta bırakacaklarını İslâm üzere yaşat. Öldüreceklerini iman ile öldür. Bizi bu cenazede bulunmanın sevabından mahrum etme ve ondan sonra bizi fitneye düşürme!»

Şöyle de dua etmiştir:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ، وَاعْسِلْهُ
بِالْمَاءِ وَالطَّلْحِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ
دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ،
وَأَعِزَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ».

«Allâhümmeğfir lehû verhamhu ve âfihî va'fü 'anhu ve ekrim nüzulehû ve vessi' medhalehû vağsil-hu bi'l-mâi ve's-selci ve'l-beradi ve nakkihî mine'l-hatâyâ kemâ yunakka's-sevbü'l-ebyedu mine'd-denes, Ve ebdilhü dâran hayran min dârihî ve ehlen hayran min ehlihî ve zevcen hayran min

¹ Ebû Dâvûd (3201) nolu hadisi rivayet etmiş, Tirmizî, (1024) nolu hadisi rivayet etmiş ve hasen sahih hadistir demiştir.

zevcihî. Ve edhîlhü'l-cennete ve eizhü min azâbi'l-kabri ve min azâbi'n-nâr.»¹ Anlamı: «Allah'ım! Bu kimseye mağfiret eyle, buna merhamet buyur ve afiyet ihsan et. Bunu affeyle, vardığı yerde ona ikramda bulun. Yerini genişlet, bunu su ile, kar ve dolu ile yıka ve beyaz elbiseyi kirden nasıl temiz pak edersen, bunu da günahlarından öylece pakla. Kendisine (dünyadaki) yurdunun yerine daha hayırlı bir yurt, ailesinin yerine daha hayırlı bir aile, eşi yerine daha hayırlı bir eş ihsan eyle. Bu kimseyi Cennet'e koy ve kabir azabından (yahut Cehennem azabından) koru.» Sonra tekbir getirir, biraz durur, sonra sağ tarafa bir kez selam verir.

Üçüncü Bölüm: Zekât:

1- Zekâtın Tanımı ve Önemi:

Zekât lügatta; büyümek, artmak ve çoğalmak manasına gelmektedir.

İslam hukukuna göre zekât; belirli bir topluluk için belirli mallar üzerinde dini olarak verilmesi farz kılınan bir haktır.

İslam'ın şartlarının üçüncüsüdür: Kur'an-ı Kerim'de seksen iki yerde namazla birlikte zikredilmesi öneminin ne kadar büyük olduğunu

¹ Müslim (962) nolu hadisi rivayet etmiştir.

göstermektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ...﴾

(Namazı kılın, zekâtı verin...) [Bakara Suresi: 43. Ayet].

Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ».

«İslam dini beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve rasûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek ve ramazan orucunu tutmak.»¹.

Müslümanlar, zekâtın farz olduğunda, farz olmasını inkâr edenlerin küfründe ve zekâtı vermeyenlerle savaşma hususunda ittifak etmişlerdir.

2- Zekâtın farz olmasının şartları:

a) Özgürlük: Köle için farz değildir. Çünkü

¹ Buhârî (8) nolu hadisi, Müslim (111) nolu hadisi rivayet etmiştir.

kölenin kendisine ait bir malı yoktur ve sahip oldukları efendisine aittir, dolayısıyla malın zekâtı da efendisine aittir.

b) İslam: Kâfire farz değildir. Çünkü zekât Allah'a yaklaşma vesilesi ve itaattir, kâfir ise Allah'a yakınlaşan ve itaat ehlinde değildir.

c) Nisap miktarına sahip olmak: Bilinen bir miktar olan nisaptan daha az malı olanların üzerine farz değildir.

d) Tam mülkiyet: Mal, mülkiyet olarak tamamen zekât verecek kişiye ait olmalıdır. Mükâtebe yapan kölenin borcu gibi mülkiyeti olmayan malın zekâtı yoktur.

e) Malın nisap miktarına ulaşmasının üzerinden bir (hicri) yıl geçmesi gerekir. Âişe -radiyallahu anhâ-'dan merfu olarak rivayet edilen hadiste şöyle buyrulmuştur:

«لَا زَكَاةَ فِي مَالٍ حَتَّى يَجُوزَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ».

«Bir malın üzerinden bir (hicri) yıl geçmedikçe o maldan zekât verilmez.»¹.

3- Zekat Verilmesi Gereken Mallar:

¹ İbn Mâce (1792) nolu hadisi, Tirmizî (63) ve (631) nolu hadisleri rivayet etmiştir.

Birincisi: Behimetû'l En'âm'ın Zekâtı
Bunlar deve, büyükbaş, küçükbaş olan
hayvanlardır. İki şartla bunlardan zekât verilmesi
farzdır:

1- Bu hayvanların çalıştırılmak için değil, süt ve
besleyip çoğalmaları için alınması gerekir.

2- Sâime olması yani otlağa salınmış olmaları
gerekir: Satın alınan yemle beslenen, meradan veya
başka herhangi bir yerden toplanan otlarla
beslenen hayvanlara zekât düşmez. Yılın
tamamında veya çoğunda değil, bir kısmında
merada otlayan hayvanın zekâtı da verilmez.

4- Behimetû'l en'âm'ın nisap miktarı:

1- Develerin zekâtı:

Şartlar yerine gelmesi durumunda; her beş
deveye bir koyun, her on deveye iki koyun, on beş
deveye üç koyun, yirmi deveye dört koyun
verilmesi gerekir. Sünnet ve icma buna delalet
etmektedir. Yirmi beş deveye ulaştığında, bir yılını
tamamlayıp ikinci yaşına giren bint mahâd denilen
dişi deve, eğer yoksa onun yerine ibn lebûn (iki
yaşını doldurmuş üçüncü yaşına girmiş) erkek deve
zekât olarak verilir.

Develer otuz altıya ulaştığında; zekât olarak bint
lebûn iki yaşını doldurmuş üçüncü yaşına girmiş

dişi devenin verilmesi farzdır.

Develer kırk altıya ulaştığında; zekât olarak (hıkka) yani üç yaşını doldurmuş dördüncü yaşına girmiş devenin verilmesi farzdır.

Develer altmış bire ulaştığında; zekât olarak (cezea') dört yaşını doldurmuş beşinci yaşına girmiş olan dişi devenin verilmesi farzdır.

Toplam deve sayısı yetmiş altıya ulaştığında; zekât olarak iki adet binti lebûn (iki yaşını doldurmuş üçüncü yaşına girmiş iki dişi deve) verilir.

Deve sayısı doksan bire ulaştığında; zekât olarak iki adet hıkka (üç yaşını doldurmuş dördüncü yaşına girmiş iki dişi deve) verilir.

Develerin toplamı yüz yirmi bire ulaştığında, zekât olarak üç binti lebûn (iki yaşını doldurmuş üçüncü yaşına girmiş üç dişi deve), bu sayıdan sonra her kırk için bir binti lebûn, her elli için bir hıkka (üç yaşını doldurmuş dördüncü yaşına girmiş bir dişi deve) verilir.

2- Büyükbaş hayvanların zekâtı:

şartların yerine gelmesi durumunda büyükbaş hayvanların sayısı otuza ulaşırsa zekât verilmesi farz olur: Bir yaşını doldurmuş iki yaşına girmiş erkek dana veya bir yaşını doldurmuş iki yaşına

girmiş dişi dana zekât olarak verilir.

Otuzun altında olursa zekât düşmez.

Büyükbaş hayvanların sayısı kırka ulaşırsa; iki yaşını doldurmuş inek verilmesi farzdır.

Toplam büyükbaş hayvanların sayısı kırkı aştığında; her otuz için bir yaşını doldurmuş bir erkek ya da bir dişi dana, sayı kırka ulaştığında her kırk için iki yaşını doldurmuş bir ineğin zekât olarak verilmesi farzdır.

3- Küçükbaş hayvanların zekâtı:

Küçükbaş hayvanlar koyun veya keçi olsun fark etmez, toplam koyun yahut keçi sayısı kırka ulaşırsa, bu sayıya bir koyun, yani bir dişi kuzu veya bir dişi keçi zekât olarak verilir.

Küçükbaş hayvanların sayısı kırktan az ise zekât verilmez. Toplam küçükbaş hayvanların sayısı yüz yirmi bire ulaşırsa; bu sayı için zekât olarak iki koyun verilmesi farzdır. İki yüz bire ulaşırsa; zekât olarak üç koyun verilmesi farzdır.

Sonra bu sayıdan sonra her yüz koyun için bir koyunun zekât olarak verilmesi farzdır. Mesela dört yüz koyun için dört koyun bu şekilde devam eder.

İkincisi: Toprak Mahsulleri ve Madenlerin Zekâtı:

Topraktan çıkanlar iki türlüdür:

1) Tahıllar ve Meyveler.

2) Madenler.

Birinci Tür: Tahıllar ve meyveler:

Tahıllardan zekât verilmesi farzdır. Örneğin; buğday, arpa ve pirinç. Meyvelerden ise; örneğin hurma ve kuru üzüm. Diğer bitkilerden zekât vermek farz değildir. Baklagiller ve sebzeler gibi.

Tahıl ve Meyvelerin Zekâtının Verilmesinin Şartları:

1) Uzun süre depolanarak saklanabilen mahsul olmalıdır: Meyve ve sebze gibi uzun süre depolanarak saklanamayan mahsullerden zekât verilmez.

2) Ölçülen mahsuller olmalıdır: Karpuz, soğan, nar ve diğerleri gibi sayıyla veya tartıyla satılanın mahsullerin zekâtı yoktur.

3) Nisap miktarına ulaşmalıdır: Bu da beş vesktir. Dolayısıyla bundan daha az bir mahsulün zekâtı yoktur.

4) Zekâtın verilmesinin farz olduğu zamanda nisap miktarına ulaşmış mahsule sahip olunması gerekir.

Bir kimse mahsulü hasat ettikten sonra kendisine zekât düşmüyorsa sonrasında satın

alarak veya hasat edildikten sonra kendisine hediye edilerek nisap miktarının üstüne çıkarsa, bu mahsulün zekâtını vermesi o kişi üzerine farz değildir.

Tahıl ve meyvelerin zekâtının verilmesinin farz olduğu vakit:

Tahıl ve meyvelerin olgunlaşacağı anlaşıldığında zekât verilmesi farzdır. Tahıl ve meyvelerin olgunluk belirtisi aşağıda gelmiştir:

a- Tahıllarda: Olgunlaşmaya başlar, sertleşir, katılaşır.

b- Hurma ağacının meyvelerinde: Kızarır veya sararır.

c- Üzümde: Yumuşak ve tatlı olursa.

Nisap miktarı:

Tahıl ve meyvelerin nisap miktarı: Beş vesktir. Bir vesk altmış sa'dır. Toplamda nisap miktarı üç yüz Nebevî sâ yapmaktadır. O da kilogram olarak yaklaşık 900 kilografa eşittir.

Tahıl ve meyvelerin farz olarak verilmesi gereken zekât miktarları:

Zorluk ve masraf olmadan yağmur ve kaynak sularıyla sulanan tahıl ve meyvelerden onda bir oranında zekât verilmesi farzdır.

Kuyulardan ve nehirlerden hayvanlar veya modern makineler tarafından pompalanan suyla sulanan ürünler gibi masraf yapılarak ve çaba sarf ederek sulanan ürünün yirmide bir zekâtı verilmesi farzdır.

İkinci tür: Madenler:

Yerden çıkan türlerden birisi de madenlerdir. Altın, gümüş, demir ve değerli taşlar gibi toprağın kendi türünden olmayan ve topraktan çıkarılan şeylerdir.

Topraktan çıkan madenlerin zekâtının farz olduğu vakit:

Eğer bu madene sahip ve malik oldu ise; zekâtını doğrudan verir, çünkü üzerinden bir yılın geçmesine gerek yoktur. Nisabı, altın ve gümüşün nisabıdır ve değerinin yüzde iki buçuk (kırkta biri) zekât olarak verilir.

Üçüncüsü: Değerli Eşyaların Zekâtı:

Değerli eşyalar altın, gümüş ve banknotlardır. Bunların zekâtlarının verilmesi farzdır. Delili: Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿...وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٣١﴾

(Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele!) 34 [Tevbe Suresi: 34]

Nitekim hadiste şöyle geçmektedir:

«مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي فِيهَا حَقَّهَا؛ إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ».

«Sahibinin zekâtını vermediği her altın ve gümüş, Kıyamet Günü ateşte kızdırılarak levhalar haline getirilir.»¹.

Âlimler, altın ve gümüşün zekâtının verilmesinin farz olduğu, banknotların da altın ve gümüş ile aynı hükümlerde olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Çünkü nakit paralar ticarete altın ve gümüşün yerini almıştır.

Değerli eşyaların zekâtının nisabı, verilmesi farz olan miktarı:

Altın veya gümüşün nisabıdır; çünkü değer bakımından onların yerini almıştır. Bunlardan birinin nisabına ulaşırsa, zekâtının verilmesi gerekir. Günümüzde kâğıt paranın nisabının en yaygın tahmini gümüştür; çünkü altından daha

¹ Buhârî (1402) nolu hadisi, Müslim (2287) nolu hadisi rivayet etmiştir.

ucuzdur ve bu nedenle nisabına ondan önce ulaşır. Bir Müslümanın (595) gram gümüş değerinde bir parası varsa ve üzerinden bir yıl geçmişse, zekâtını vermesi gerekir. Bir gram gümüşün değeri zaman zaman değişir. Elinde az miktarda parası olan ve asgari tutara ulaşp ulaşmadığını bilmeyen biri, gümüş tüccarlarına bir gram gümüşün değerini sormalı, ardından (595) ile çarpmalı ve sonuç nisap miktarıdır.

Not: Malının zekâtını vermek isteyen kimse; nisabı kırka böler ve kalan miktar, ödenmesi farz olan miktardır.

Dördüncüsü: Ticaret Mallarının Zekâtı

Kâr amacıyla alım ve satıma hazırlanan mallardır. Ticaret malları; araba, elbise, kumaş, demir, ahşap ürünler ve nakit para dışındaki her türlü malları içerir.

Ticaret mallarında zekâtın farz olmasının şartları:

1- Satış, kiralama ve diğer kazanç biçimleri gibi kendi çabasıyla ona sahip olması gerekir.

2- Bu mallara ticaret niyetiyle sahip olmak; bundan kazanç elde etmeye niyet edilmesi ile olur. Çünkü ameller niyetlere dayalıdır ve ticaret de ameldir. Dolayısıyla diğer amellerde olduğu gibi niyetin de ona bağlı olması gerekir.

3- Değerinin iki nakitin (altın ve gümüş) birisinin nisabına ulaşması gerekir.

4- Nisap miktarına ulaştıktan sonra üzerinden tam bir hicri yılın geçmesi gerekir.

Ticaret mallarının zekâtı nasıl verilir:

Ticaret malları üzerinden bir hicri yılın geçmesi sonunda iki nakit olan altın veya gümüşten birisinin nisap miktarına ulaşırsa ona göre zekâtı verilir. Eğer iki nakit altın ve gümüşten birisinin nisap miktarına ulaşırsa; değerinin 1/40 oranında zekâtı verilir.

Beşincisi: Fıtır Sadakası:

Ramazan ayının sonunda verilmesi farz kılınan (zekâtıdır) sadakadır. Hicretin ikinci yılında farz kılınmıştır.

Hükmü:

Fıtır sadakası vermek, bayram günü ve gecesinde kendisine ve ailesine yetecek miktardan fazla yiyecek bulunan her Müslümanın üzerine farzdır. Erkek ya da kadın, genç ya da yaşlı, özgür ya da köle, her Müslümanın üzerine farzdır. Hadiste şöyle buyrulmuştur:

«فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، مِنَ الْمُسْلِمِينَ».

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Müslümanlardan; köle, hür, erkek, kadın, küçük ya da büyük olsun fitır sadakasını vermeyi onların üzerine farz kıldı."¹. Farz kıldı şu anlama gelir: Lüzumlu ve gerekli/zorunlu olarak vermelerini emretti.

Meşru (farz) kılınmasının ardındaki hikmet:

İbn Abbâs -radıyallahu anhuma-'dan rivayet edildiğine göre:

«فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ؛ طُهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ، وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ».

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- fitır sadakasını oruçlu için boş ve müstehcen sözlerden arınma, bayram günü fakirlerin yemeği olması için farz kıldı."².

Farz olduğu ve verileceği vakit:

Fıtır sadakasının bayram gecesı (Arife günü) gün batımından itibaren verilmesi farzdır. Bayram günü bayram namazına gitmeden önce verilmesi müstehaptır. Bayram namazından sonraya

¹ Buhârî (1432) nolu hadisi, Müslim (984) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Ebû Dâvûd (1609) nolu hadisi, İbn Mâce (1827) nolu hadisi rivayet etmiştir. El-Elbânî, Sahîh-i Ebû Dâvûd adlı eserinde (1609) nolu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

geciktirmek caiz değildir. Bir kimse bayram namazından sonraya geciktirirse; kaza olarak vermesi gerekir ve belirlenen süreden sonrasına geciktirdiği için günah işlemiş olur.

Bayramdan bir veya iki gün önce de verilmesi caizdir.

Miktarı ve hangi mallardan zekât verileceği:

Yaşanılan yerin sürekli tükettiği pirinç, hurma, buğday vb. gibi yiyeceklerinden bir sâ' olarak verilir. Sâ' miktarı: Yaklaşık üç kilogramdır. Kıymetinin (yiyecek) yerine para ödeyerek verilmesi caiz değildir. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrine aykırı bir davranıştır.

Zekâtın verilmesi ve kimlere verileceği:

Zekâtın verilme zamanı:

Zekâtın verilme vakti geldiğinde derhal yerine getirilmesi gerekir. Paranın kendisine uzak bir ülkede olması ve kendisine vekâlet verecek kimsenin bulunmaması gibi zaruret halleri dışında, geciktirilmesi caiz değildir.

Verileceği yer:

Zekâtın, paranın bulunduğu ülkede verilmesi daha doğrudur. Aşağıdaki durumlarda paranın bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye aktarılması caizdir:

a- Yaşadığı ülkede zekâta ihtiyaç duyan insanlar yoksa.

b- Başka bir ülkede ihtiyaç sahibi bir akrabası varsa.

c- Kıtık ve sel felaketine maruz kalan Müslümanların yaşadığı başka bölgelere/ülkelere nakledilmesini gerektiren dinin de uygun gördüğü bir maslahat varsa.

Delillerin geneli kapsadığı için çocuğun ve delinin malının zekâtının verilmesi farzdır. Onlar adına zekâtın verilmesinden vasi olan kişi sorumludur. Niyet etmeden zekât vermek caiz değildir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ».

«Ameller, ancak niyetlere göredir.»¹.

Zekât verilecek kimseler:

Zekât verilecek kişiler sekiz sınıftır:

Birinci Sınıf: Fakirler:

Onlar barınma, yiyecek, giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan kimselerdir. Fakirlere verilen zekât miktarı kendilerine ve bakmakla

¹ Buhârî (1) nolu hadisi, Müslim (1907) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yükümlü oldukları kişilere bir yıl yetecek kadardır.

İkinci Sınıf: Yoksullar/İhtiyaç Sahipleri:

Kendilerine yetecek miktarın çoğunluğunu bulan ama hepsini bulamayan kimselere denir. Örneğin: Maaşı olan ama kendisine bir yıl boyunca yetmeyen kimseler.

Yoksullara verilen zekât miktarı: Ellерinde olana ilave olarak kendilerine ve bakmakla yükümlü oldukları kişilere bir yıl yetecek kadardır.

Üçüncü Sınıf: Zekât Memurları:

Onlar, devlet başkanı tarafından zekât toplamakla görevlendirilen veya zekâtın muhafaza edilmesinden veya ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasından sorumlu olan kişilerdir.

Kendilerine verilecek zekât miktarı: Devletten bir ücret veya maaş almadıkları sürece, yaptıkları işin karşılığında aldıkları ücrettir.

Dördüncü Sınıf: (Müellefe-i Kulûp): Kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlar:

Onlar, kendisine zekât verildiğinde: İslam'a girmesi veya imanının kuvvetlenmesi ya da kendisi tarafından Müslümanlara yapacağı kötülüğün durdurulması umulan kimselerdir.

Kendilerine verilecek zekât; kalplerinin

ısındırılması için yeterli olan miktardır.

Beşinci Sınıf: Köleler:

Kast edilen şudur: Köleler ve mükâteblerdir.

Mükâteb: Kendini sahibinden satın alan kölelere denir. Savaşlarda Müslüman esirleri hürriyetlerine kavuşturmak için verilen fidyeler de buna dahildir.

Altıncı Sınıf: Borçlular, onlar da iki çeşittir:

Birincisi: Kendi ihtiyaçları nedeniyle borcu olan ve borcunu ödeyecek bir şey bulamayan kimse. Borcunu karşılayacak kadar kendisine verilir.

İkincisi: Başkalarının anlaşmazlıklarını uzlaştırmak için borç alan kimse. Zengin olsa bile borcunu karşılayacak kadar kendisine verilir.

Yedinci Sınıf: Allah Yolunda:

Onlar, Allah yolunda savaşa çıkan kimselerdir.

Kendilerine verilen zekât miktarı: Bir binek, bir silah, yiyecek ve diğer şeyler olup; Allah yolunda savaşmalarına yetecek kadardır.

Sekizinci Sınıf: (İbnü's-Sebîl) Yolcu:

Yolculuk esnasında parası bitmiş veya çalınmış ve kendisini ülkesine götürecektir parası kalmamış kimsedir.

Kendisine verilecek zekât miktarı: Kendi memleketinde zengin olsa bile onu memleketine götürecektir.

Dördüncü Bölüm: Oruç:

Oruç:

Fecrin doğuşundan Güneş'in batışına kadar orucu bozan şeylerden uzak durarak Allah Teâlâ'ya ibadet etmektir.

İslam'ın şartlarından biridir. Allah Teâlâ'nın emrettiği farzlardan biridir. Farz olması İslam dininde bilinmesi zaruri konulardandır. Kur'an, sünnet ve Müslümanların icma etmiş olması farz olduğunu göstermektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ
وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ...﴾

(Ramazan ayı; insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun...) [Bakara Suresi: 185. Ayet].

Ramazan Ayı Orucunun Farz Olmasının Şartları:

- 1- Müslüman olmak; kâfirin orucu kabul değildir.
- 2- Bülüğa ermek; küçük çocuğun üzerine farz değildir. Temyiz yaşıda olan çocuğun orucu geçerli olup, onun için nafil bir oruçtur.
- 3- Akıl sahibi olmak, delinin üzerine oruç tutmak farz değildir. Niyet ederek tutmadığı için orucu kabul olmaz.
- 4- Oruç tutmaya güç yetirebilmek. Oruç tutmaktan aciz olan hasta kimsenin üzerine farz değildir. Yolcuya farz değildir. Mazeretli oldukları durum ortadan kalkınca hasta ve yolcu tutamadıkları günün orucunu kaza ederler. Bir kadının orucunun sahih olması için adet ve doğum sonrası kanamalarının kesilme şartı vardır.

Ramazan ayının başlangıcı iki şeyden biriyle sabit olur. Bunlar:

a- Ramazan ayının hilalini görmek. Rasûlullah - sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«صُومُوا لِرُؤْيَيْتِهِ، وَأَفْطَرُوا لِرُؤْيَيْتِهِ».

«(Ramazan ayının) hilalini gördüğünüzde oruç tutun. (Şevvâl ayının) hilalini gördüğünüzde de

oruç tutmayarak bayram yapın.»¹.

b- Şaban ayını otuz güne tamamlamak; ramazan hilali görülmez ya da ramazan hilalinin görülmesini bulut, toz ve benzeri şeyler engel olursa. Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«إِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ؛ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ يَوْمًا».

«Eğer (Ramazan ayının hilâli) size görünmezse, (oruca başlamak için şaban ayını) otuz güne tamamlayın.»².

Oruçta Niyet

Oruç da diğer ibadetler gibi bir ibadettir, niyet olmadan geçerli olmaz. Farz oruca niyet edilmesi gereken vakit diğer oruçlardan farklılık gösterir ve bu durum şöyle açıklanır:

Birincisi: Farz oruç; ramazan orucu, ramazan orucunun kazası veya adak gibi oruçlarda niyetin gece vakti şafak sökmeden önce yapılması gerekir. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«مَنْ لَمْ يُبَيِّتِ الصَّيَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَلَا صِيَامَ لَهُ».

¹ Buhârî (1810) nolu hadisi, Müslim (1086) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (1909) nolu hadisi rivayet etmiştir.

«Fecirden (imsaktan) önce oruca niyet etmeyen kimsenin orucu olmaz.»¹.

İkincisi: Nafile oruç, kişinin gündüz (fecirden sonra) niyet etmesi caizdir. Fecirden sonra orucu bozan şeylerden birisini yapmamış olması gerekir.

Orucu bozan hususlar:

Birincisi: Cinsel ilişki: Bir kimse oruçluyken cinsel ilişkiye girdiğinde orucu bozulur ve cinsel ilişkide bulunduğu günü kaza etmesi gerekir. Aynı zamanda kefaret olarak bir köleyi azat etmesi gerekir. Eğer bulamazsa art arda iki ay oruç tutması gerekir. Geçerli dini bir mazereti nedeniyle buna da gücü yetmezse, altmış fakiri doyurmalı ve her fakire yaşadığı beldede yenilen yemekten yarım sa' vermelidir.

İkincisi: Meni çıkması: Öpüşmek, dokunmak, mastürbasyon yapmak veya şehveti uyandıran bir şeye defalarca bakmak sebebiyle meni geliyor ise, sadece o günü kaza eder ve kefaret gerekmez. Çünkü kefaret cinsel ilişkiye özel bir durumdur. Uyuyan kişi rüyasında ihtilam olursa; o kişinin üzerine hiçbir yükümlülük yoktur. Çünkü bu onun kendi isteğiyle yaptığı bir şey değildir, dolayısıyla

¹ İmam Ahmed (26457) ve Ebû Dâvûd (2454), Nesâî (2331) rivayet etmiştir ve bu lafız Nesâî'ye aittir.

cünüp olması sebebiyle gusül alır.

Üçüncüsü: Bilerek yemek ve içmek: Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ...﴾

(Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun.) [Bakara Suresi: 187. Ayet]

Unutarak yiyip içen kimseye gelince; o kimsenin üzerine hiçbir yükümlülük yoktur. Hadiste şöyle buyrulmuştur:

«مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ، فَأَكَلَ أَوْ شَرَبَ، فَلَيْتَمَ صَوْمُهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ».

«Sizden biriniz unutarak bir şey yer veya içerse, orucunu tamamlasın. Çünkü onu Allah yedirmiş ve içirmiştir.»¹

Dördüncüsü: Kasten kusmak, kendi iradesi dışında kusan kimseye gelince; o kimsenin orucunu etkilemez. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

¹ Buhârî (6669) nolu hadisi, Müslim (2709) nolu hadisi rivayet etmiştir.

«مَنْ ذَرَعَهُ الْقِيءُ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ عَمْدًا فَلَيْقُضَ».

«Kim elinde olmayarak kusarsa orucu kaza etmesi gerekmez. Bile bile kusan kimse ise orucunu kaza etsin.»¹.

Beşincisi: Vücuttan kan akıtılması; hacamat yapmak, damardan kan almak, hasta bir kişiyi tedavisine yardımcı olmak amacıyla kan bağışlamak; bütün bunlar sebebiyle oruç bozulur. Tahlil için alınan az miktardaki kana gelince; bu orucu etkilemez. Aynı şekilde burun kanaması, yara veya diş çekimi gibi istemsiz olarak kanın çıkması orucu etkilemez.

Ramazanda kimler oruç tutmaya bilir?

Birinci Kısım: Orucu bozmaları caiz olan ve kaza etmeleri gereken kimseler.

Birincisi: İyileşmesi umulan bir hastalığı olan tuttuğu oruç kendisine zarar veren veya zor gelen kimse.

İkincisi: Yolcu; seyahat etmekte zorluk olsa da olmasa da.

Bu ikisinin delili: Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

¹ Ebû Dâvûd (2380) nolu hadisi, Tirmizî (719) nolu hadisi, İbn Mâce (676) nolu hadisi rivayet etmiştir.

﴿...وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ...﴾

(Kim de hasta veya yolcu olursa, başka günlerden -orucu tutamadığı gün- sayısınca tutar.) [Bakara Suresi: 185. Ayet].

Üçüncüsü: Hamile veya emziren kadın, oruç tutmaları kendilerine zor geliyorsa veya kendilerine yahut da çocuklarına zarar veriyorsa bu durumda ikisi de hasta hükmündedir. Ramazanda oruç tutmamaları caizdir. Ancak orucu başka bir zamanda kaza etmeleri gerekir.

Dördüncüsü: Hayız ve lohusa olan kadınların; bu özel günlerinde oruç tutmamaları farzdır. Oruç tutarlarsa geçerli değildir ve ramazan dışında kaza etmeleri gerekir.

İkinci Kısım: Orucu bozması caiz olan ve oruçlarını kaza etmeleri gerekmeyip kefaret ödemeleri gereken kimseler, bunlar:

Birincisi: Hasta olan ve iyileşmesi umulmayan kimseler.

İkincisi: Oruç tutmaya güç yetiremeyen yaşlı kimseler.

Bu kimseler oruç tutmaz ve ramazan ayının her günü için bir fakiri doyururlar. Ancak yaşlı kişi bunama noktasına ulaşırsa bu durumda onun

yükümlülüğü ortadan kalkar. Oruç tutmaz ve üzerine herhangi bir sorumluluk yoktur.

Kaza etme vakti ve geciktirilmesinin hükmü:

Ramazan ayında oruç tutulamayan günlerin kazası, o ramazan ile bir sonraki ramazan arasında kaza edilmelidir. En doğrusu, oruçların kazasını tutmada acele etmektir. Vaktinde tutulamayan günlerin kazasını bir sonraki ramazan ayının sonrasına ertelemek caiz değildir. Âişe -radıyallahu anha-'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

«كَانَ يَكُونُ عَلَيَّ الصَّوْمُ مِنْ رَمَضَانَ، فَمَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقْضِيَ إِلَّا فِي شَعْبَانَ
لِمَكَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ».

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile meşgul olduğum için- benim üzerimde ramazan ayından kalan kaza oruçları olurdu. Kazaya kalan oruçları şaban ayına kadar tutamazdım."¹.

Kim kazayı gelecek ramazandan sonraya ertelerse, o kişi için iki durum vardır:

1- Meşru bir sebeple ertelerse, örneğin; hastalık bir sonraki ramazan ayına kadar devam ederse, bu kişinin sadece kaza etmesi gerekir.

2- Meşru bir mazereti olmaksızın geciktirirse,

¹ Buhârî (1849) nolu hadisi, Müslim (1846) nolu hadisi rivayet etmiştir.

geciktirmekle günahkâr olur ve tövbe etmesi, kaza etmesi ve her gün için bir fakiri doyurması gerekir.

Kaza orucu olan kişinin nafile oruç tutması:

Ramazan ayında tutamadığı kazası olan kimsenin nafile oruç tutmadan önce kazaya kalan oruca başlaması daha iyidir. Fakat nafile oruç -Arife ve Aşure orucu gibi- vakti kaçırılacak oruçlardan biri ise; bu durumda ramazan orucunu kaza etmeden önce o nafile oruçları tutar. Çünkü kaza edilecek günlerin vakti geniştir, ancak Aşure ve Arife oruçlarının ise vakti geçecektir. Ancak altı gün şevval orucunu, ramazan ayından kazaya kalan günleri bitirmeden önce tutamaz.

Oruç tutulması haram olan günler:

1- Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı günü oruç tutmak. Çünkü bu günlerde oruç tutmak yasaklanmıştır.

2- Zilhicce ayının teşrik günlerinde oruç tutmak. Temettü ve kıran haccı yapan, kurbanlık hayvan kesmeye imkanı yoksa bu günlerde oruç tutar. Teşrik Günleri: Zilhicce ayının on birinci, on ikinci ve on üçüncü günleridir.

3- Şüphe olması sebebiyle (Yevmü'ş-Şek) şüphe günü olan şaban ayının otuzuncu günü. Otuzuncu gece, hilalin görülmesini engelleyen bulutlu veya

tozlu bir gece ise.

Oruç tutmanın mekruh olduğu günler:

A- Recep ayının tamamını (diğer aylardan) ayırarak oruçlu geçirmek. B- Sadece cuma günü oruç tutmak; bu yasaklanmıştır. Bir gün önce veya bir gün sonra oruç tutarsa, kerahet ortadan kalkar.

Oruç tutulması sünnet olan günler:

A- Şevval ayının altı günü. B- Zilhicce ayının ilk dokuz günü oruç tutmak. Bunlar arasında en faziletlisi Arife orucudur. Hac yapan kişi haricinde tutulması sünnettir. Hacıların bu orucu tutması sünnet değildir. Arife Günü orucu, iki yıllık (küçük) günahlara kefarettir. C- Her aydan üç gün oruç tutmak. Eyyâm-ı Biyd delilen hicri ayın on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günlerinde tutmak daha faziletlidir. D- Her hafta pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak. Çünkü Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- bu günlerde oruç tutmuş, kulların amelleri bu iki günde Allah'a sunulmaktadır.

Nafile Oruç

A- Dâvûd -aleyhisselâm-'ın orucudur. O; bir gün oruç tutar, bir gün de tutmazdı.

B- Oruç tutulması tavsiye edilen en faziletli ay olan Allah'ın ayı Muharremde oruç tutmak. Bunların en önemlisi, Muharrem'in onuncu günü

olan Aşure Günü ve onunla birlikte dokuzuncu günü oruç tutmaktır. Zira Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«لَنْ يَبْقِيَتْ إِلَيَّ قَابِلٌ لِأَصُومَنَّ التَّاسِعَ».

«Eğer önümüzdeki seneye (sağ) kalırsam, mutlaka dokuzuncu gününde de oruç tutacağım.»¹.
Bir önceki yıla kefaret olur.

Beşinci Bölüm: Hac ve Umre:

Haccın Lügat Anlamı: Kast etmek, niyet etmektir. Terim anlamı ise: Belirli ibadetleri eda etmek için belirli bir zamanda Allah'ın evine (Kâbe) ve kutsal mekânlara gitmek demektir.

Umre: Lügat anlamı: Ziyaret etmek demektir.

Terim anlamı ise: Belirli ibadetleri gerçekleştirmek için herhangi bir zamanda Beytü'l-Haram'ı ziyaret etmektir.

Hac, İslam'ın şartlarından ve onun büyük temellerinden biridir. Hicretin dokuzuncu yılında farz kılınmıştır. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bir hac yapmıştır. O da Veda Haccı'dır.

Gücü yeten kimsenin ömründe bir defa hac yapması farzdır. Daha fazlası gönüllü olarak

¹ Müslim (1134) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yapılan, nafile hac olur. Umre ise âlimlerin bir çoğunun görüşüne göre bir kez yapılması farzdır. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu sözünden de anlaşılacağı üzere, kendisine; "Kadınların üzerine cihat farz mıdır?" diye sorulduğunda şöyle buyurmuştur:

«نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالٌ فِيهِ: الْحُجُّ وَالْعُمْرَةُ».

«Evet, (onlara) içinde savaş bulunmayan cihat, (yani) hac ve umre vardır.»¹.

Hac ve umrenin farz olmasının şartları:

- 1- Müslüman olmak
- 2- Akıl
- 3- Bülüğ
- 4- Hürriyet
- 5- Güç yetirebilmek

Kadınlar için altıncı bir şart daha vardır, o şart da sudur: Haccı yapmak için kadınla birlikte seyahat eden bir mahremin bulunmasıdır. Çünkü bir kadının hac yapmak için veya başka bir amaçla mahremsiz olarak yolculuk yapması caiz değildir.

¹ İmam Ahmed (25198) nolu hadisi ve Nesâî (2627) nolu hadisi İbn Mâce (2901) nolu hadisi rivayet etmiştir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ، وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا مُحْرَمٌ».

«Bir kadın yanında mahremi olmadan yolculuğa çıkmasın. Bir erkek, yanında mahremi olmadan bir kadının yanına girmesin (onunla baş başa kalmasın).»¹.

Kadının mahremi: Kocasını veya (kadının) kendisiyle evlenmesi ebediyen haram olan kişilerdir. Nesep bağı olan kimseler: Kadının erkek kardeşi, babası, amcası, erkek kardeşinin oğlu ve dayısıdır. ya da süt kardeşliği gibi mübah bir sebep veya annesinin kocası ve eşinin (başka bir kadından olan) oğlu gibi evlilikten kaynaklanan akrabalık bağıdır.

Güç yetirebilmek: Mali ve fiziksel güce sahip olmaktır. Bineğe binebilecek, yolculuklara katlanabilecek ve yolculukta gidişte ve dönüşte kendisine yetecek paraya sahip olmak anlamına gelir. Aynı şekilde çocuklarına ve bakmakla yükümlü olduğu kimselere de, kendisi dönünceye kadar yetecek kadar mala sahip olması demektir.

Hac yolu kendisi ve yanında taşıdığı malı için

¹ Buhârî (1862) nolu hadisi, Müslim (1341) nolu hadisi rivayet etmiştir.

güvenli olmalıdır.

Bir kimse maddi olarak gücü yeter ancak bedensel olarak güç yetiremeyen yaşlı, kocamış veya iyileşme ümidi olmayan kronik bir hastalığa yakalanmış ise hac ve umreyi kendi adına yapacak birini vekil tayin etmelidir.

Hac ve umre yapmaya gücü yetmeyeninin yerine vekil olacak kimsede iki şart aranır:

1- Hac farızasını yerine getirmeye ehil olanlardan olmalı, bülüğ çağına ermiş ve akli başında bir Müslüman olmalıdır.

2- (Vekil hac yapacak kişi) kendi adına hac yapmış olmalıdır.

İhrama girmek için belirlenen mîkat yerleri:

Mevâkî: Lügat anlamı olarak sınırlar anlamına gelen Mîkât kelimesinin çoğulu. Terim anlamı ise: İbadet yeri veya zamanıdır.

Hac için zamansal ve mekânsal mikâtler (sınırlar) vardır:

a- Zamansal sınırlar: Allah Teâlâ şöyle buyurarak onlardan bahsetmiştir:

﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ...﴾

(Hac bilinen aylardadır. Kim bu aylarda niyet ederek hacca başlarsa...) [Bakara Suresi: 197. Ayet]

Bu aylar: Şevval, zilkade ve zilhiccenin on günüdür.

b- Mekânsal sınırlar: Hac yapacak kişinin ihrama girmeden Mekke'ye girmek için geçmesinin caiz olmadığı sınırlardır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1- Zülhuleyfe: Medine halkının mikâtıdır.
- 2- Cuhfe: Şam, Mısır, Fas ehlinin mikâtıdır.
- 3- Karnu'l-Menâzil: Günümüzde Seyl olarak bilinmektedir. Necid halkının mikâtıdır.
- 4- Zâtü'l-Irk: Irak ehlinin mikâtıdır.
- 5- Yelemlem: Yemen halkının mikâtıdır.

Kimin evi bu sınırların içinde kalıyor ise; hac ve umre için evinden ihrama girer. Mekke halkından olan kimseler Mekke'den ihrama girerler ve ihrama girmek için mîkât yerine çıkmalarına gerek yoktur. Umreye gelince; en yakın harem bölgesi sınırlarının dışına çıkar ve orada ihrama girerler. Kim hac veya umre yapmak isterse, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in belirlediği, daha önce belirtilen mikât yerlerinden ihrama girmelidir. Hac veya umre yapmak isteyen kimsenin ihrama girmeden bu

mikâtleri geçmesi caiz değildir.

- Adı zikredilen bu mikât yerlerinin olduğu yerde yaşamayan ve bu mikât yerlerinden geçerek hac ve umreye giden herkes burada ihrama girer.

- Kara, deniz veya hava yoluyla Mekke'ye giderken adı geçen mikât yerlerinin birisinin olduğu hizada geçen kimse, mikât yerlerinin olduğu bölgeye geldiğinde ihrama girer. Ömer b. Hattâb -radiyallahu anh- şöyle demiştir: «Yolunuzdaki mikât yerinin hizasına bakın.»¹.

- Hac veya umre ibadetini eda etmek için uçakla seyahat eden kimsenin, gidiş yolunda uçak mikât mahallinin hizasından geçmeden ihrama girmesi gerekir. Uçak havaalanına ininceye kadar ihrama girmeyi geciktirmesi caiz değildir.

Hac ya da umreye niyet etmek

Nüsük/ibadetleri yapmaya başlamak için niyet etmektir. Hac için ise: Hacca başlamaya niyet etmektir. Umrede ise umre yapmaya niyet etmektir. Bir kimse hac ya da umreye niyet etmedikçe ihramda değildir. Niyet etmeden sadece ihram kıyafeti giymek ihrama girmek değildir.

İhramın Müstehapları:

¹ Buhârî (1531) nolu hadisi rivayet etmiştir.

1- İhrama girmeden önce vücudun tamamının yıkanması.

2- Erkek ihram elbisesine değil, vücuduna koku sürmelidir.

3- Erkek, beyaz üst ve alt (ihram) elbisesi ve terliklerle ihrama girer.

4- Kibleye doğru (bineğe) binerek ihrama (niyet etmeli) girmelidir.

Hac İbadetinin Çeşitleri

İhrama girmiş hacı, dilediği üç hac çeşidinden birini seçebilir:

1- Temettü haccı: Hac aylarında umre için ihrama girip umre yaptıktan sonra aynı yıl içinde hac için ihrama girmektir.

2- İfrat haccı: Mîkâtta sadece ihrama girerek hacca niyet edip, hac ibadetlerini bitirene kadar ihramda kalmaktır.

3- Kıran haccı: Hac ve umre için birlikte ihrama girmek veya umre için ihrama girmektir. Sonra umre için tavaf yapmaya başlamadan önce hac yapma niyetini umreye dahil eder. Mîkât mahallinde hem umre, hem de hac yapmaya niyet eder. Ya da umre tavafına başlamadan önce umre ve hac tavafını niyet eder ve hac ve umrenin tavaf

ve sa'yını yapar.

Temettü ve kıran hacı yapanın ailesi Mescid-i Haram civarında oturmayan biri ise fidye ödemesi gerekir.

Bu üç hac çeşidinin en faziletlisi: Temettü haccıdır. Çünkü Nebî -sallallahu aleyhi ve sellem- ahabına böyle yapmalarını emretmiştir.¹ Sonra Kıran haccıdır; çünkü o, hac ve umreyi içerir, sonra da İfrat hacı gelir.

c) Bu hac çeşitlerinden birine niyet ederek ihrama giren kimse şöyle telbiye getirir:

«لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ».

«Lebbeyk, Allâhümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, İnne'l-hamde venni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerîke lek.»² Anlamı: «Buyur ey Rabbim huzuruna geldim, tekrar tekrar icabet Sana ya Rabbi, tekrar icabet sana, tekrar icabet sana... Senin ortağın yoktur. Tekrar icabet sana... Hiç şüphe yok ki, hamt ve nimet Sana mahsustur. Mülk de Senindir, Senin ortağın yoktur.»

Telbiye getirmek sünnettir ve çokça yapılması

¹ Müslim (1211) nolu hadisi rivayet etmiştir.

² Buhârî (1549) nolu hadisi rivayet etmiştir.

tavsiye edilmiştir. Erkeklerin yüksek sesle telbiye getirmeleri, kadınların da kısık sesle getirmeleri müstehaptır.

Telbiye Vakti: İhrama niyet edip girdikten sonra başlar, bitiş vakti ise şöyledir:

Birincisi: Umre yapan kişi, tavafa başlamadan önce telbiye getirmeyi bırakır.

İkincisi: Hacı, bayram günü cemratü'l-akabeyi taşlamaya başladığında telbiye getirmeyi bırakır.

İhram Yasakları

Birinci yasak: Vücudun herhangi bir yerindeki kılları tıraş etmek, kesmek veya yolmak.

İkinci yasak: El veya ayak tırnaklarını mazeretsiz olarak kesmek veya kısaltmaktır. Eğer tırnak kırılırsa veya çekmek zorunda kalırsa fidye gerekmez.

Üçüncü yasak: Erkeğin başını şapka veya puşi gibi temas eden bir şeyle örtmek.

Dördüncü yasak: Erkeğin vücudunun tamamını veya bir kısmını kaplayan gömlek, sarık veya pantolon gibi vücuduna göre dikilmiş elbiseyi giymesi. Dikişli elbise: Mest, eldiven, çorap gibi bir vücut azasının ölçüsüne göre dikilmiş olmasıdır. Kadın ise örtünme ihtiyacından dolayı ihramlı iken

burka dışında dilediği kıyafeti giyer, yanından yabancı erkekler geçtiğinde yüzünü peçe dışında (yüzüne değmeyen başının üzerinden sarkıttığı) bir başörtüsü ve elbise ile örter. İhrama girmiş kadın ellerine eldiven takmaz.

Beşinci yasak: Güzel koku sürmek. Çünkü ihrama girmiş olan hacının bu dünyanın lüksünden, süsünden, lezzetlerinden uzak durup ahirete yönelmesi gerekir.

Altıncı yasak: Yabani av hayvanını öldürmek ve yakalamak. İhrama girmiş olan kişi yabani av hayvanını avlayamaz, avlanmasına yardım edemez ve onu kesemez.

İhramlı kimsenin avladığı veya kendisi için avlanan yahut da avlanmasına yardım ettiği hayvanları yemesi haramdır. Çünkü bu onun için ölü hayvan gibidir.

Denizde avlanmaya gelince; ihrama girmiş bir hacının denizdeki hayvanları avlaması haram değildir. Tavuk, büyük ve küçükbaş hayvan gibi evcil hayvanları kesmesi kendisine haram değildir. Çünkü evcil hayvanlar av hayvanı kapsamına girmez.

Yedinci yasak: Kendisi için veya başkasına nikah kıymak ya da nikah şahitliği yapmak.

Sekizinci yasak: Cinsel ilişki. Kim ilk tahallülden önce cinsel ilişkiye girerse; nüsükü/haccı geçersiz olur, geri kalan kısmını yapmaya devam eder ve ibadetlerini tamamlar. Gelecek yıl geçersiz olan bu haccı kaza edip, bir deve kesmesi gerekir. İlk tahallül gerçekleşikten sonra cima eden kimsenin hac ibadeti geçersiz olmaz. Ancak bir küçükbaş kurban kesmesi gerekir.

Bu konuda kadın itiraz etmeyerek kocasının bu isteğine karşılık verirse erkek ile hükmü aynıdır.

Dokuzuncu yasak: Ferç dışında şehvetle kadına yaklaşmak; ihrama girmiş olan hacının kadının ferci haricinde onunla cinsel temasta bulunması da caiz değildir. Çünkü bu cinsel ilişkiye girmeye vesile olur. Cinsel temastan kasıt: Kadına şehvetle dokunmaktır.

Umre (Ümre)

a- Umrenin rükünleri:

1- İhram (Niyet)

2- Tavaf.

3- Sa'y.

b- Umrenin farzları:

1- Muteber mîkâtlerden birinde ihrama girmek.

2- Saçları tamamen tıraş etmek veya kısaltmak.

c- Umrenin yapılış şekli:

Umre yapacak kimsenin ilk yapacağı amel Kabe'nin etrafında yedi şavttan oluşan bir tavaf yapmasıdır. Hacer-ü'l Esved'ten başlayıp yine orada bitirir. Tavaf sırasında abdestli olmalı ve göbekten dizine kadar avret yerlerini örtmelidir. Tavafın başından sonuna kadar ıztıbâ yapmak sünnettir. Bu da sağ omzunu açığa çıkarmak, ridayı (üst ihram elbisesini) sağ koltuk altından geçirerek sol omzunun üzerine koymaktır. Yedinci şavtı tamamladığında ıztıbâ yapmayı bırakır ve ridasıyla/üst ihram elbisesiyle omuzlarını örter.

Tavafa başlarken Hacerü'l Esved'e yönelir, eğer onu öpebilirse öper yoksa sağ eliyle Hacerü'l Esved'e dokunup elini öper. Hacerü'l Esved'e dokunmak da mümkün değilse, sağ elini kaldırarak selam verir ve bir kere «Allahu Ekber» der, eliniöpmez ve orada beklemeden tavafa başlar. Sonra Kâbe'yi soluna alarak tavafına devam eder ve ilk üç şavtta remel yapmak sünnettir. Remel: Sık ve hızlı adımlarla yürümek demektir.

-Kâbe'nin dördüncü köşesi olan - Rükni-Yemânî'ye geldiğinde tekbir getirmeden ve onuöpmeden sadece sağ eliyle ona dokunur. Eğer ona dokunamıyorsa, eliyle selam vermeden

ve tekbir getirmeden devam eder. Rûkn-i Yemânî ve Hacerü'l Esved arasında tavafına devam ederken şöyle der:

﴿...رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

(Rabbimiz, bize bu dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru.) Bakara Sûresi: 201

Tavafını bitirince; Mümkünse Makâm-ı İbrahim'in -aleyhissalatu aleyhi ve sellem-arkasında iki rekât tavaf namazı kılar, aksi halde Mescid-i Haram'ın herhangi bir yerinde iki rekât tavaf namazı kılabilir. Fatiha'dan sonra birinci rekâtta (Kâfirûn) suresini okumak sünnettir. Fatiha'dan sonra ikinci rekâtta (İhlâs) suresi okumak sünnettir. Daha sonra sa'y yapacağı yere gider, Safâ ile Merve arasında yedi şavt yapar. Gitmesi bir şavt ve geri dönmesi bir şavt sayılır.

Sa'y yapmaya Safâ tepesinden başlar, sonra onun üzerine çıkar veya yanında durur. Mümkünse Safâ tepesine çıkmak daha iyidir. Safa tepesine geldiğinde Allah Teâlâ'nın şu sözünü okur:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ...﴾

(Şüphesiz Safâ ve Merve, Allah'ın alametlerindendir...) [Bakara Suresi: 158. Ayet].

Kibleye dönüp Allah'a hamdetmek, O'nu tazim etmek ve şöyle söylemek müstehaptır:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَجْزَأُ وَعَدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدُهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ».

«Lâ ilâhe illallah vallahu ekber, Lâ ilâhe illallah vahdehû lâ şerîke leh, lehu'l mülk ve lehu'l hamd, yuhyî ve yümît ve huve alâ külli şeyin kadîr. Lâ ilâhe illallahu vahdehû, enceze va'dehû ve nasara abdehû ve hezemel ahzabe vahdehû»¹ Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur. Allah en büyüktür. Allah'tan başka hak ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamt O'na mahsustur. O, yaşatır ve öldürür. O, her şeye kadirdir. Allah'tan başka hak ilah yoktur. O, vaadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve toplulukları tek başına yendi. Daha sonra ellerini kaldırarak edebildiği kadar dua eder ve sonra yukarıda belirtilen zikri ve duayı üç kez tekrarlar. Sonra Safâ tepesinden iner ve Merve'ye doğru yürür. Erkekler iki yeşil işaret arasında hızlı yürüyerek koşar. Kadınlar ise bu yeşil işaret arasında koşmaz. Çünkü kadının bütün bedeni avret olduğu için koşması uygun olmaz. Fakat bütün sa'y boyunca yürümesi uygundur. Sonra

¹ Müslim (1218) nolu hadisi rivayet etmiştir.

yürümeye devam ederek Merve tepesine çıkar veya onun yanında durur ve eğer mümkünse tepeye çıkmak daha iyidir. Safâ'da söylediği ve yaptığı her şeyi yapar. Sadece Allah Teâlâ'nın şu ayetini okumaz:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ...﴾

(Şüphesiz Safâ ve Merve, Allah'ın alametlerindendir...) Bu ayeti sadece birinci şavtta Safa'ya çıkarken okumak meşru kılınmıştır. Sonra Merve tepesinden inerek Safâ tepesine doğru yürür hızlı yürünecek iki yeşil işaretin orada hızlı yürüyerek Safâ'ya ulaşır. Bunu yedi kez yapar; bir gidiş bir şavttır, bir dönüş bir şavttır. Sa'yını yaparken mümkün olduğu kadar çok zikir yapması ve dua etmesi müstehaptır. Gusül gerektirecek bir durumu olmamalı ve abdestli olmalıdır. Abdestsiz bir şekilde sa'yı yaparsa bu da geçerlidir. Aynı şekilde kadın tavaftan sonra hayız olursa veya doğum yaparsa; sa'y yapar ve bu geçerlidir. Çünkü abdestli olmak sa'yın şartlarından değildir. Ancak abdest sa'yda müstehaptır.

Sa'yı tamamladığında saçını usturaya vurur veya kısaltır, erkeğin saçını usturaya vurması daha faziletlidir.

Böylece umre menâsikini/ibadetlerini tamamlamış olur.

Hac

A-Haccın Rükünleri:

- 1- İhram (Niyet)
- 2- Arafat'ta vakfe yapmak.
- 3- "Tavâfu'l-ifâza" Ziyaret Tavafı yapmak.
- 4- Sa'y.

B- Haccın Farzları:

- 1- Mîkâtlerden birinde ihrama girmek.
- 2- Gündüz Arafat'ta duranların, zilhiccenin dokuzuncu günü, Güneş batıncaya kadar Arafat'ta vakfede durması.
- 3- Zilhiccenin onuncu gecesi gece yarısına kadar Müzdelife'de geçirmek.
- 4- Teşrik günlerinde Mina'da geceleme.
- 5- Cemarâtı taşlamak.
- 6- Saçları usturaya vurmak veya kısaltmak.
- 7- Veda tavafı yapmak.

C- Haccın yapıışı:

Müslüman, vakit dar ise mikata ulaştığında ifrad haccına niyet ederek telbiye getirir. Mekke'ye vardığında tavaf eder, sa'y yapar ve ihramlı halini

sürdürür. Sonra zilhiccenin dokuzuncu günü olan Arefe günü Arafat'a yönelir ve güneş batıncaya kadar orada kalır.

Sonra telbiye getirerek Arafat'tan Müzdelife'ye gider, orada sabah namazını kılıncaya kadar kalır. Ardından gün aydınlanıncaya kadar orada Allah'ı zikreder, telbiye getirir ve dua eder.

Gün iyice aydınlanınca güneş doğmadan önce Mina'ya gider, Akabe cemresine yedi taş atar. Sonra tıraş olur veya saçını kısaltır; tıraş olmak daha faziletlidir.

Sonra ifâda tavafını yapar; daha önce yaptığı sa'y onun için yeterlidir. Böylece haccı tamamlanmış ve tamamen ihramdan çıkmış olur.

Mina'dan erken ayrılmak isteyen kimse, on birinci ve on ikinci günlerde de taş atması gerekir. Her cemreye yedi taş atar ve her taşı atarken "Allahu Ekber" der. Mescid-i Hayf'ın yanındaki en küçük cemreden başlar, sonra ortadaki cemreye, sonra da Cemre-i Akabe'ye taş atar. Her cemreye yedi taş atar. Eğer Mina'dan çıkışı on ikinci günden sonraya bırakmak isterse, tıpkı on ikinci ve on birinci günde attığı gibi taşları on üçüncü günde atar.

Taşlama zamanı: Üç gün için (zilhiccenin 11. 12.

ve 13. günleri) öğleden sonra başlar.

On ikinci gün, Güneş batmadan önce Mina'dan ayrılmak için yola çıkarsa bir sakıncası yoktur. Ancak on üçüncü gün öğleden sonra taşları atana kadar orada kalırsa daha iyidir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿...فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى...﴾

(...Kim iki gün içinde acele edip (Mina'dan Mekke'ye) dönmek isterse, ona günah yoktur. Kim geciktirirse ona da günah yoktur. Bunlar günden günden sakınanlar içindir...)

[Bakara Suresi: 203. Ayet].

Haccını bitirip tamamlayan kimse artık Mekke'den ayrılmak istiyorsa sa'y yapmadan sadece veda tavafı yaparak ayrılabilir.

En faziletli olan, yanında kurban yoksa, önce umre ihramı ile ihrama girip umreyi yapması, sonra sekizinci gün hacca niyet ederek telbiye getirmesidir; ardından daha önce belirtilen hac ibadetlerini yerine getirir. Eğer hem hac hem umre ihramıyla birlikte ihrama girerse de sakınca yoktur; buna 'kıran' haccı denir; yani bir tavaf ve sa'y ile hem umre hem hac için ihrama girmektir.

Üçüncü Bölüm:

Muamelat ile ilgili hususlar

Âlimler -Allah onlara rahmet eylesin- öğrenilmesi farz-ı ayn olan ilimleri açıklamışlardır. Her Müslümanın farz-ı ayn olarak öğrenmesi gereken miktar hakkında konuşmuşlardır. Öğrenilmesi gereken hususlar arasında şunları saymışlardır: Ticaretle uğraşan kimsenin alışverişin hükümlerini öğrenmesi gerekir. Böylece bilmeden harama ve faize düşmez. Bazı sahabelerden -radiyallahu anhum- bunu destekleyen şeyler rivayet edilmiştir.

Ömer b. Hattâb -radiyallahu anh- şöyle buyurmuştur: «Bizim çarşımızda dini öğrenenlerden başka kimse satış yapmasın.»¹.

Ali b. Ebî Tâlib -radiyallahu anh- şöyle demiştir: «Kim ticaret fıkhnı öğrenmeden önce ticaret yaparsa; faize bulaşır, sonra tekrar bulaşır, sonra bir kez daha bulaşır. Yani faize düşer.»².

İbn Âbidîn, el-Allâmî'den alıntı yaparak şöyle

¹ Tirmizî (487) nolu hadisi rivayet etmiştir. Hasen garîb hadis demiştir. El-Elbânî -rahimehullah- hadisin hasen derecesinde olduğunu belirtmiştir.

² Bkz: «Muğni'l-Muhtâc» (2/22).

demoştir: "Erkek ve kadın her mükellefin, din ve hidayet ilmini öğrendikten sonra abdest, gusül, namaz ve oruç ilmini öğrenmesi, nisap miktarına ulaşan kimsenin zekât ilmini ve üzerine hac farz olanın haccı öğrenmesi, tüccarların alışveriş ilmini öğrenmeleri, her türlü muamelede şüphelerden ve sakıncalı şeylerden sakınmaları üzerlerine farzdır. Haramdan kaçınmak için aynı şey sanatkârlar için de geçerlidir. Öğrenilmesi gereken ilmi ve hükmü kendisine farz olan bir işle uğraşan herkes için geçerlidir."¹.

Nevevî -rahimehullah- şöyle demoştir: Satış, nikâh ve benzeri, aslen farz olmayan işlerde ise, şartlarını bilmeden girişmek haramdır.².

İslam hukukunun mali işlemlerle ilgili getirdiği kurallardan bazıları şunlardır:

1- Helal olan şeyleri alıp satmak, kiralamak, ön alım yapmak³ gibi kesin menfaat içeren veya tercih edilen bir menfaat sağlayan her şeyin caiz olması.

2- İnsanların haklarını güvence altına alan ve koruyan her şeyin meşruluğu; ipotek ve tanıklık

¹ Bkz: «Hâşiyet İbn Âbidîn» (1/42).

² Bkz: El-Mecmû' (1/50).

³ Şüf'a: Önalım Hakkı: Bir ortağın, ortağının payını, kendisine devredilen kişiden, mali bir bedel karşılığında geri alma hakkıdır.

gibi.

3- Sözleşme taraflarının çıkarına olan her şeyin yasallığı; ikâle, hıyâr ve alışverişte şartlar gibi.

4- Faiz, gasp ve ihtikâr (malı tek elde toplama) gibi, insanların mallarını haksız yere yemeyi ve insanlara yapılacak zulmü önlemek, engel olmak.

5- Karz, âriye ve vedîa gibi iyilik için işbirliği içeren her şeyin meşruluğu.

6- Kumar ve faiz gibi çalışmadan, faydalı bir şey yapmadan, çaba harcamadan mal ve paraların yenilip harcanmasını içeren her şeyin önlenmesi.

7- Bir insanın sahip olmadığı bir şeyi başkasına satması ve bilinmeyen bir malı satmak gibi cehalet ve aldatmanın hakim olduğu her türlü işlemin engellenmesi.

8- İçinde hile olan her şeyi engellemek için Bey'ul'-Îne gibi satışlar haram kılınmıştır.¹.

9- Cuma namazı için ikinci ezandan sonra satış yapmak gibi Allah'a itaatten uzaklaştıran her şeyi engellemek.

¹ Bey'ul'-Îne: Bir kimsenin bir şeyi başka bir kimseye vadeli bir fiyatla satması, ona teslim etmesi ve daha sonra o fiyattan daha düşük bir fiyata nakit olarak geri satın almasıdır.

10- Zarar veren şeyleri satmak ya da Müslümanlar arasında düşmanlığa sebep olan her şeyi engellemek. Haram olan şeylerin satılması, bir adamın Müslüman kardeşinin satışı üzerine satış yapması.

Müslüman için bir meselenin hükmü anlaşılmaz olduğunda; âlimlere o konuyu sorar ve dini hükmünü bilmeden o işi yapmaya kalkışmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

(Eğer bilmiyorsanız, o halde ilim ehline sorun.) [Nahl Suresi: 43]

Bu bilgileri toplayıp yazma imkânı buldum. Allah'tan bize faydalı ilim ve salih amel bahşetmesini niyaz ederiz. O, bolca veren ve çok cömert olandır. Allah'ın salat ve selamı Peygamberimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Fihrist

MÜSLÜMANIN KESİN OLARAK BİLMESİ GEREKEN KONULAR.....	2
Önsöz	2
Birinci Bölüm:	3
Akide ile ilgilidir.....	3
Birinci Konu: İslam'ın Anlamı ve Şartları:	3
Tevhidin Önemi:.....	3
«Lâ ilâhe illallah'a şahitlik etmenin manası»:	5
Lâ ilâhe illallâh (Allah'tan başka hak ilah yoktur) ifadesinin şartları ise şunlardır:	6
Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik etmenin manası:	7
İkinci Konu: İmanın Anlamı ve Rükünleri:.....	10
1) Allah Teâlâ'ya iman üç şeyi kapsamaktadır:.....	11
1) O'nun Rubûbiyetine İman Etmek:.....	11
2- O'nun İlahlığına İman Etmek:.....	13
3- İsimlerine ve Sıfatlarına İman Etmek:	16
2) Meleklerle İman Etmek:	25
3) Kitaplara İman:	26
4) Rasûllere İman -aleyhimusselâm-:	27
5) Ahiret Gününe İman Etmek:.....	29
A- Ölümünden sonra tekrar dirilmeye iman etmek: ...	29
B- Hesaba ve amellerin karşılığının verilmesine iman etmek:.....	29
C- Cennet'e ve Cehennem'e iman etmek:.....	30

6- Hayrıyla ve Şerriyle Kadere İman Etmek:.....	31
Üçüncü Konu: İhsan:.....	33
Dördüncü Konu: Ehli Sünnet ve'l-Cemâat Usulüne	
Kısa Bir Bakış:	34
İkinci Bölüm: İbadetler İle İlgili Kısım	35
Birinci Konu: Taharet:	35
Birincisi: Suların Kısımları:	35
İkincisi: Necaset	36
Üçüncüsü: Abdesti bozulan kimsenin yapması haram	
olan ameller:	39
Dördüncüsü: Tuvalet Adabı:	42
Beşincisi: İstincâ ve İsticmârın Hükümleri:.....	43
Altıncısı: Abdestin Hükümleri:.....	44
Yedinci: Mestlerin ve Çorabın Üzerini Mesh Etmenin	
Hükmü:.....	47
Sekizinci: Teyemmümün Hükümleri:.....	49
2- Hayız ve Lohusalık Hükümleri:	52
İkinci Konu: Namaz:	54
Birincisi: Ezan ve Kametin Hükümleri:	54
İkincisi: Namazın Yeri ve Fazileti:.....	59
Üçüncüsü: Namazın Şartları:	61
Dördüncüsü: Namazın Rükünleri:	63
Beşincisi: Namazın Vacipleri:	69
Altıncısı: Namazın Sünnetleri:.....	71
Yedincisi: Namazın Kılınış Şekli:	74
Sekizinci: Namazın Mekruhları:.....	80
Dokuzuncusu: Namazı Bozan Haller:	81

Onuncusu: Sehiy Secdesi:.....	82
On Birincisi: Namaz Kılmanın Haram Olduğu Vakitler:	84
On İkincisi: Cemaatle Namaz Kılmak:	85
On Üçüncüsü: Korku Namazı:.....	89
Korku namazının kılınış şekli:.....	89
On Dördüncüsü: Cuma Namazı:.....	91
Beşincisi: Cuma günü yapılması müstehap olan şeyler:	93
Cuma namazına yetiştirilmesi:	94
Mazeret Sahibi Olan Kimselerin Namazları:.....	95
On Altıncısı: Bayram Namazları:	99
On Yedincisi: Kusûf Namazı:	102
On Sekizincisi: İstiskâ (Yağmur) Namazı:.....	104
On Dokuzuncusu: Cenaze Ahkamı:.....	106
Üçüncü Bölüm: Zekât:.....	110
1- Zekâtın Tanımı ve Önemi:.....	110
2- Zekâtın farz olmasının şartları:	111
3- Zekat Verilmesi Gereken Mallar:	112
Dördüncü Bölüm: Oruç:	127
Ramazan Ayı Orucunun Farz Olmasının Şartları:	128
Beşinci Bölüm: Hac ve Umre:.....	137
Hac ve umrenin farz olmasının şartları:.....	138
İhrama girmek için belirlenen mîkat yerleri:.....	140
Hac ya da umreye niyet etmek.....	142
Umre (Ümre)	147
Hac.....	152

Üçüncü Bölüm:.....	155
Muamelat ile ilgili hususlar	155

tr227v3.0 - 11/02/2026

رسالة الحرمين

Haremeyn'in mesajı

Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi'yi ziyaret edenler için farklı dillerde rehber niteliğinde içerikler.

